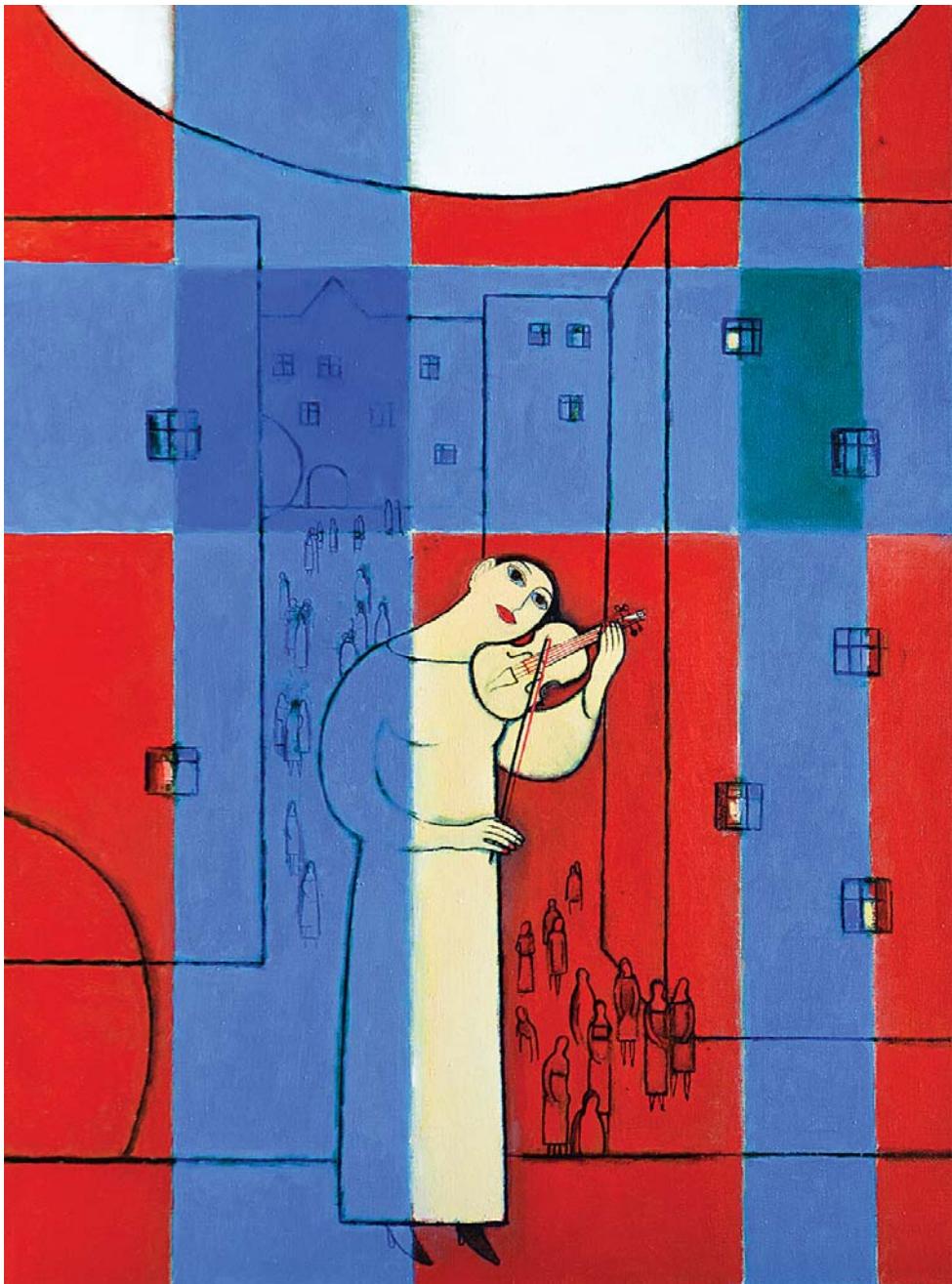
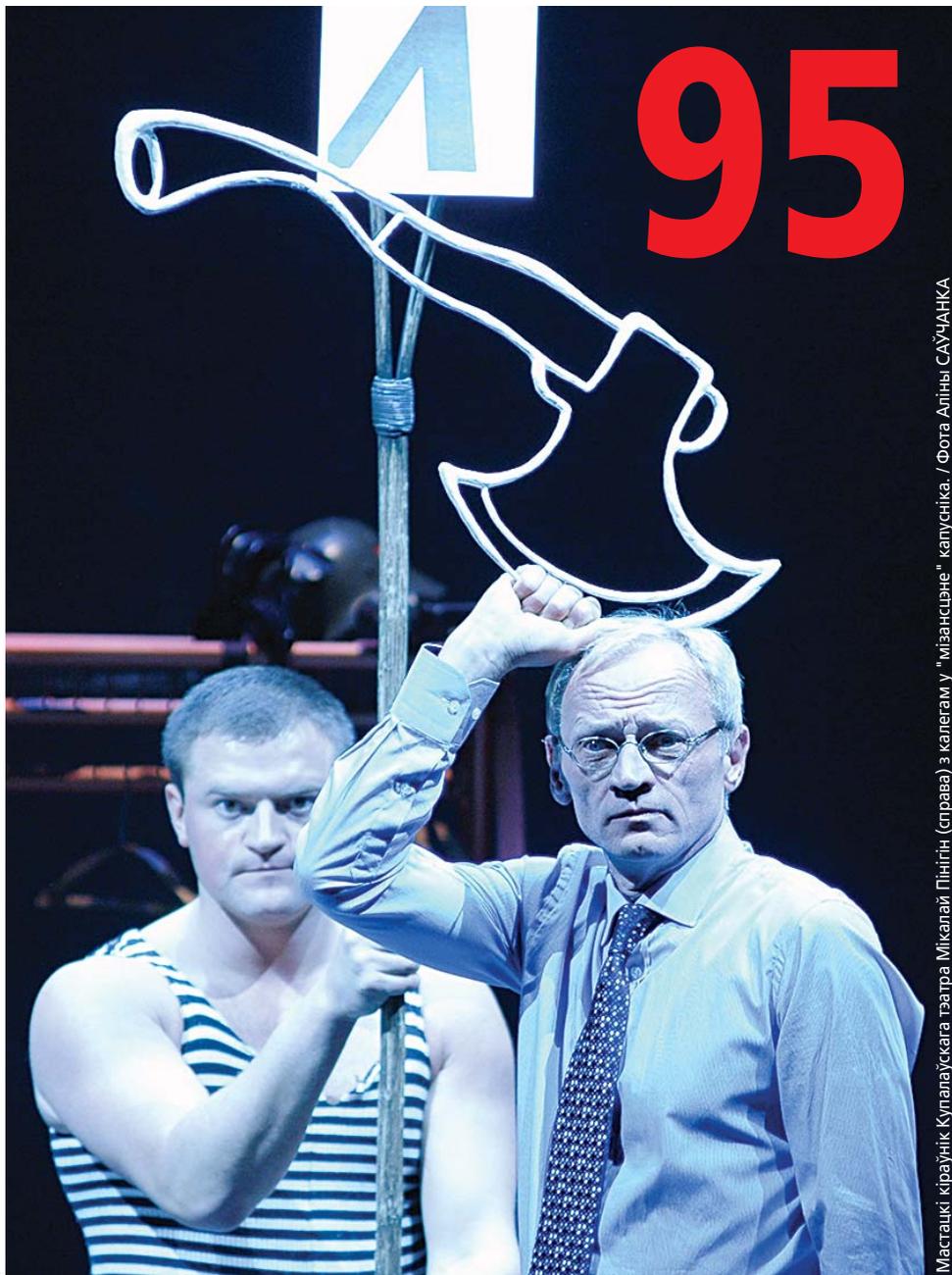

ЮБІЛЕЙНЫ...

23 верасня з нагоды 250-годдзя Міхала Клеафаса Агінскага адбудзецца адкрыццё Рэспубліканскай мастацкай выстаўкі "Паланэз" у сталічным Палацы мастацтва.

Васілій Кашцючэнка. Фрагмент трыпціха "Мелодыя".

Мастацкі краўнік Купалаўскага тэатра Мікалай Пінігін (справа) з калегам у "мізансцэне" капусніка. / Фота Аліны САУЧАНКА

...ВЕРАСЕНЬ С. 8—9

А на бягучым тыдні свой юбілей адсвяткаваў Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы. Легендарным падмосткам споўнілася 95 гадоў.

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Экспрэс-тур з V.I.P.-земляком: Віцебск

Напярэдадні "забегу" па ўстановах культуры Віцебска жонка акцёра Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага Сяргея ЖБАНКОВА нарадзіла дачушку, якой далі прыгожае рэдкае імя Ясенія. Але Сяргей, нягледзячы на турботы з недасыпам, усё ж склаў мне кампанію ў наведванні тых устаноў, з якімі былі звязаны яго юнацкія гады.

Алег КЛИМАЎ,
Мінск — Віцебск — Мінск

Футбол на сцэну прамяняў

— У дзяцінстве культурнае жыццё Віцебска праходзіла не тое каб міма мяне, але занурваўся ў яго выбарачна і нерэгулярна, — здзіўляе мяне Жбанкоў. — Былі паходы разам з мамай і татам у

Не "...Базарам" адзіным

Пра перспектывы, "прыдатны момант" і музейны квартал

Тэатр імя Якуба Коласа, магчыма, у "Ляльку". Праўда, "шагалаўскі" музей — гэта, само сабой. На "Славянскі базар у Віцебску" я толькі аднойчы трапіў на бясплатны канцэрт маладых выканаўцаў у Летнім амфітэатры. Замест культуры аддаваў перавагу спорту. Але, з іншага боку, колькі сябе памятаю, марыў спяваць, прычым — прафесійна. Вучачыся ў школе, сур'ёзна займаўся футболам, але настаўнік спеваў Валяціна Мацулевіч неяк сказала: "Сярожа, ні ў якім разе не губі футболам вакал!", — і стала дадаткова даваць мне ўрок. А калі я ў 2002 годзе скончыў школу, яна мяне літар-

льна за руку прывяла ў вучылішча мастацтваў на харавое аддзяленне. Але яго скасавалі!..

Прыпыняю ўспамін Жбанкова, бо па плане першым у нас ідзе Культурна-спартыўны цэнтр — колішні Палац культуры і тэхнікі чыгуначнікаў...

Зрэшты, новая назва пакуль на будынку адсутнічае, а мы праз службовы ўваход смела праходзім ўнутр, дзе нас сустракае нядаўна прызначаная мастацкім кіраўніком КСЦ Алена МАЛІНОЎСКАЯ. У памяшканні ходзяць людзі ў спацоўках, стаіць будаўнічы рыштунак.

— У мой час тут таксама нярэдка нешта рамантавалася і абнаў-

лялася, — заўважае Сяргей. — У ЧПК (як усе называлі і называюць Палац/Цэнтр) я прыйшоў у тым жа 2002-м, каб спяваць у фальклорным ансамблі "Лелія", які арганізавала Вера Яршова. У ім развучваў першыя вакальныя партыі — сапраўдныя, складаныя, а музычнай адукацыі не меў. У "Лелію" я прыходзіў пасля заняткаў у вучылішчы і знікаў тут да гадзіны дзевятай-дзясятай. Кірунак ансамбля можна назваць "мадэрн-фолк" — магчыма, калектыў стаў першапраходцам у такім жанры ў горадзе. (Ці мог падумаць Сярожа пра тое, што калінебудзь выканае ў драматычным тэатры ў жанры мюзікла "Пясняр" ролю чалавека, які разам са сваім ВІА лічыцца бацькам сучаснага беларускага фальку? — А.К.) Наогул, першага ў жыцці для мяне ў ЧПК ставала! Адсюль я паехаў у

першую творчую камандзіроўку за мяжу — у Германію. Упершыню ўвайшоў у склад журы, якое адбірала вакалістаў у "Лелію". І столькі людзей прыйшло на кастынг: што там "Фабрыка зорак"!

— Шчыра кажучы, хаця я працую ў віцебскай культуры ўжо нямала, асаблівых успамінаў пра ЧПК таго часу і раней у мяне не захавалася, — прызнаецца Алена Аляксандраўна. — Напэўна, таму, што ў сілу сваёй ведамаснай прыналежнасці ён быў адасоблены ад іншых устаноў. Але ў апошнія гады Цэнтр усё больш убудовваецца ў культурнае жыццё Віцебска: ні адно буйное гарадское мерапрыемства не абыходзіцца без удзелу ягоных калектываў.

Заканчэнне артыкула — на старонках 10 — 11.

Выбары-2015

11 верасня пачаўся чарговы этап кампаніі па выбарах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь — перыяд перадвыбарчай агітацыі і прапаганды. А 16 верасня ў онлайн-канферэнцыі на сайце БЕЛТА прыняла ўдзел старшыня Цэнтральнага выбарчага камітэта па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэферэндумаў Лідзія Ярмошына.

Онлайн-канферэнцыя была прысвечана ходу прэзідэнцкай выбарчай кампаніі ў Беларусі. Лідзія Ярмошына распавяла, у чым сёлета яе асаблівасці, як ацэньваюць кампанію міжнародныя назіральнікі, наколькі актыўна ўключыліся кандыдаты ў перадвыбарчую агітацыю.

Тым часам да выбараў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь працягваюць актыўна рыхтавацца выбарчыя камісіі, пэўная частка якіх па сталай традыцыі працуе і ва ўстановах культуры рэспублікі. У гэтых клубах і бібліятэках падрыхтаваны самыя розныя сацыяльна-культурныя акцыі.

Начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Ельскага райвыканкама Валерый Гейхман паведамляе "К", што амаль палова выбарчых участкаў у раёне размешчана ва ўстановах культуры: клубах і Цэнтральнай раённай бібліятэцы. І паўсюль ужо падрыхтаваны самыя разнастайныя культурныя мерапрыемствы.

У вёсцы Дабрынь выбаршчыкі будуць галасаваць у мясцовым культурна-спартыўным цэнтры. Старшынёй выбарчай камісіі тут — загадчыца сельскай бібліятэкі Галіна Ракавіцкая, чалавек да сведчаны і адказны.

Для выбаршчыкаў распрацавана вельмі насычаная праграма рознажанравых творчых акцый. Натуральна, святочную атмасферу створаць канцэртныя выступленні лепшых самадзейных калектываў. Будуць ушанаваны тыя маладыя выбаршчыкі, хто ўпершыню прыйдзе на выбарчы ўчастак.

Запланавана таксама і ўручэнне білетаў БРСМ тым юнакам і дзяўчатам, што вырашылі папоўніць шэрагі гэтай грамадскай арганізацыі. Цягам дня ў глядзельнай зале Дабрынскага КСЦ пройдуць і кінасеансы.

Дарэчы, менавіта з Дабрыні 3 ліпеня бягучага года распачалася агульнарэспубліканская акцыя "Майстры мастацтва — працаўнікам сяла".

ФОТОФАКТ

Восеньскія матывы

17 верасня ў будынку раённага Цэнтра культуры Узды, лясць уведзенага ў эксплуатацыю, было зладжана абласное свята мастацтваў "Мелодыі Уздзенскай восені". У праграме мерапрыемства — святочны гала-канцэрт камерных калектываў Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі "Міншчына — крыніца талентаў", майстар-клас народнага артыста краіны, кіраўніка аркестра, прафесара Міхаіла Фінберга, адкрыццё выстаўкі сучасных мастакоў "Цуды зямлі Уздзенскай" ды "Забаўляльны фестывальны канцэрт".

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Выдаецца з кастрычніка 1991 года.
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар:** Вольга НАВІЦКАЯ; **рэдактары аддзелаў:** Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПЛАК, Настася ПАНКРАТАВА, Яўген РАПІН, Ілья СВІРЫН **аглядальнікі рэдакцыі:** Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Аліна САУЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнты:** Пётр ВАСІЛЕУСКІ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ; **фотакарэспандэнт:** Канстанцін АНТАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакой 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА". 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакой 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія ружаніцы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. "Культура", 2015. Наклад 5 449. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падысана ў друку 18.09.2015 у 13.00. Замова 3739. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

12 верасня ў Мінску ля храма-помніка ў гонар усіх Святых адбылася Рэспубліканская акцыя "Харавое веча". З усіх куткоў краіны ў сталіцу з'ехаліся і цягам дзвюх гадзін выступалі больш за 60 харавых калектываў — прафесійных, вучэбных, аматарскіх — агульнай колькасцю ў 2 тысячы чалавек. Прысутных віталі міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў, старшыня Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў Васіль Панасюк і настояцель храма айцец Фёдар.

Пра тое, як рыхтавалася "Харавое веча", яго ініцыятар і мастацкі кіраўнік Тамара Слабодчыкава распавядала ў мінулым нумары "Культуры". Сёння ж мы друкуем водгукі і меркаванні ўдзельнікаў акцыі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Наталія МІХАЙЛАВА, мастацкі кіраўнік Дзяржаўнага камернага хору Беларусі:

— Правядзенне такіх акцый — вельмі складаная, але надзвычай патрэбная справа. Неабходны яны не толькі для таго, каб утварыць масавасць, зацікавіць людзей харавымі спевамі, беларускай песеннасцю. Падобныя праекты, безумоўна, даюць штуршок да развіцця нацыянальнай харавой культуры. Удзельнікі хору звычайна застаюцца ў нейкім сэнсе "хатнімі" артыстамі. Не таму, што мала выступаюць, — гэта не так. А таму, што заўсёды працуюць з адным і тым жа кіраўніком, прызвычайваюцца да яго рук ці дырыжорскай палачкі. І нейкі "погляд збоку", дадзены іншымі дырыжорамі і музыкантамі, можа спрыяць іх творчаму росту, служыць дадатковым імпульсам да самаўдасканалення. Тую ж ролю адыгрывае і сумеснае музыцыраванне — у дадзеным выпадку, харавое, і стасункі з калегамі.

Таму пераацаніць цяперашняе "Харавое веча" немагчыма. Раней ужо было некалькі такіх спроб, але не настолькі масавых. Апошняя акалічнасць, дарэчы, патрабавала папраўдзе гераічных высілкаў ад арганізатараў, бо ўсё рабілася за тры рэпетыцыі. Надалей, мяркую, для такіх харавых сходаў трэба шукаць яшчэ большую па памерах пляцоўку, каб удзельнікі (а сярод іх і дзеці, і людзі сталага веку) маглі б прысесці, адпачнуць, а не праводзіць па пяць гадзін на нагах. Але што добра было зараз — усіх удзельнікаў накармілі

салдацкай кашай. Асабліва для дзяцей гэта была тая "фішка", што запомніцца на ўсё жыццё.

Алена САКАЛОВА, мастацкі кіраўнік Камернага хору Гомельскай абласной філармоніі:

— Праводзіць "Харавое веча" трэба рэгулярна. Гэта вельмі важна, бо калектывы спеваў яднаюць людзей, дапамагаюць ім інакш адчуваць свет. І тое, што такія традыцыі пачынаюцца, прычым на дзяржаўным узроўні, ужо само па сабе наводзіць на думку: працяг будзе — і будзе абавязкова.

Не менш важна і ўласна мастацкае значэнне такіх сходаў. Бо з'ядналіся калектывы самага рознага ўзрочнага і статуснага: не толькі дзіцячыя і аматарскія, але і прафесійныя, што

Жанэта ЯЛФІМАВА, кіраўнік народнага акадэмічнага хору "Мазаіка" Магілёўскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя М.А. Рымскага-Корсакава:

— Мабыць, мы яшчэ цалкам не ўсведамляем, якой значнай падзеяй стала цяперашняе "Харавое веча". Можна разглядаць яго ўнёсак не толькі ў развіццё нацыянальнай культуры і, у прыватнасці, у папулярнасць харавога мастацтва, але і, шырэй, у выхаванне моладзі сродкамі хору. Для навучэнцаў і студэнтаў вельмі важнай аказалася тая цёплая, нягледзячы на халоднае надвор'е, атмасфера сяброўства і любові, якая панавала ў час падрыхтоўкі і правядзення акцыі. Такія мерапрыемствы папросту неабход-

"Буйным ды "не ў"

застаюцца аплотам і прыкладам для ўсяго харавога брацтва.

Звярну ўвагу, што харавое свята стала не проста нейкім забавляльным мерапрыемствам. І гэта правільна. Патрэбен жа не толькі адпачынак — трэба і пра душу падумаць, каб атрымаць унутранае ачышчэнне. Таму вельмі важна, што тут гучала, да ўсяго, духоўная музыка. Наш хор, да прыкладу, меў гонар выконваць песняспевы Рахманінава "Багародзіца Дзева, радуйся". І тое эмацыйнае ўздзеянне, якое аказвае гэта музыка на выканаўцаў і слухачоў, немагчыма ні з чым параўнаць.

Я ў свой час вучылася ў Ніжнім Ноўгарадзе і добра ведаю праваслаўныя харавыя традыцыі. Ганаруся, што наш калектыв працягвае іх на самым высокім узроўні. І гэта не пустыя словы. Летась мы былі запрошаны адкрываць фестываль да 100-годдзя Свірыдава ў Курску, выступілі ў Маскве з камерным аркестрам "Поры году". А за 35 гадоў існавання калектыву (дадам, што ён быў першым у Беларусі менавіта камерным хорам) паспяхова прайшлі з дзясятка міжнародных конкурсаў, у тым ліку ў Германіі, Польшчы, Эстоніі. І вельмі ўдзячны аргкамітэту "Харавога веча" і Гомельскаму аблвыканкаму, што ў свой юбілейны сезон пабывалі на гэтым цудоўным "спеўным полі", якое павінна працягвацца і пашырацца.

ны для папулярнасці не толькі харавых спеваў, але і, галоўнае, самай беларускай песні. Яны садзейнічаюць выхаванню духоўнасці, еднасці нацыі, адданасці агульнай добрай справе.

Міністэрства культуры звярнулася з прапановай, каб мясцовыя ўлады дапамаглі ўдзельнікам акцыі. Сапраўды, нас падтрымаў аблвыканкам, вылучыўшы камфартабельны аўтобус, выдаткаваўшы сродкі на забеспячэнне жылём і харчаваннем. Хачу падзякаваць за гэта дадаткова, бо ведаю, што так клапаціліся не ва ўсіх рэгіёнах, і некаторыя калектывы былі вымушаны ехаць за свой кошт. Але ніхто, з кім давлялося абмяркоўваць вынікі, не пашкадаваў, што выправіўся ў дарогу. Усе вярталіся стомленыя, але задаволеныя. Думаю, гэта падзея яшчэ доўга будзе згадвацца ўдзельнікамі і слухачамі — выключна добрымі словамі.

Вера КАХАНОЎСКАЯ, кіраўнік хору Маладзечанскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя М.К. Агінскага:

— Гэта было грандыёзна і адначасова кранальна — сапраўднае свята мастацтва і духоўнасці. Наш калектыв не абдзелены цікавымі творчымі праектамі. Чаго каштуе адзін толькі ўдзел у оперных пастаўках, што ладзіцца нашым Маладзёжным музычным народным тэ-

Соцыум

Турызм у прымежнай зоне — гэта штосьці рэальнае ці з галіны фантастыкі? Як уплывае статус такой тэрыторыі на прыцягальнасць і даступнасць турыстычных аб'ектаў? З гэтымі пытаннямі мы выправіліся на Лідчыну і Воранаўшчыну, каб наведаць некаторыя гістарычныя помнікі на мяжы з Літвой.

Надзея БУНЦЭВІЧ, Мінск — Лідскі раён — Воранаўскі раён — Мінск

Турызм на

Калі дададзім да энтузіязму крыху інфраструктуры?

Копііны іллы ў вёсцы Дакукава да сёння сведчыць аб замочнасці тагачаснага мясцовага люду.

атрам (дадам, што бліжэйшы паказ апошняй па часе прэм'еры — оперы Алега Залётнева "Міхал Клеафас Агінскі. Невядомы партрэт" — адбудзецца 25 верасня). Але і на такім фоне "Харавое веча" вельмі ўразіла выхаванцаў каледжа. На заняткі, што былі праз дзень пасля свята, яны прыйшлі акрыленымі. Цудоўна, што ўсё здзейснілася. Такія акцыі павінны мець працяг — і паўтарацца даволі часта. Бо гэта сапраўдная падзея ў культурным жыцці краіны.

Жанна РУСАК, кіраўнік народнага хору "Спадчына" Шаркаўшчынскага Цэнтра культуры (Віцебская вобласць):

— У Мінск мы ехалі з самым прыўзнятым настроем. На "Харавое веча" нас запрасіў народны

не на арганізацыйныя пытанні (іх, зразумела, хапала), а на ўзнёсласць, адухоўленасць, светлыя думкі і пачуцці. А між тым, можна толькі ўявіць, колькі намаганняў трэба было прыкласці, каб хаця б развесці па баках увесь той харавы натоўп: хто адкуль выходзіць, хто куды сыходзіць. Але ўсё было добра арганізавана, скіравана, зрэжысравана. Ну, а мы, удзельнікі, імкнуліся не падвесці: кожны спяваў з натхненнем і, галоўнае, не толькі голасам, але і сэрцам, усёй сваёй душой.

Наталля КУРЫЛОВІЧ, кіраўнік Заслужанага аматарскага ансамбля народнай песні і музыкі "Бабруйскія музыкі" Цэнтра культуры і адпачынку Ленінскага раёна г. Бабруйска:

планам" натоўпе"

артыст Беларусі Міхась Дрынеўскі, з якім нас звязваюць даўнія сяброўскія стасункі. Яго званы калектыў — Нацыянальны акадэмічны народны хор Беларусі імя Генадзя Цітовіча — неаднаразова прыязджаў на Віцебшчыну з выступленнямі, а сам Міхась Паўлавіч вельмі часта бывае ў журы музычных конкурсаў і аглядаў розных рангаў: неяк ён нас там і прыкмеціў. Ён і падказаць можа тое-сёе, і з нотамі дапамагчы: нам, да прыкладу, некалькі разоў даводзілася браць песні з рэпертуару яго калектыва. А такія спеўныя зборы, як цяперашняе "Харавое веча", павінны праводзіцца рэгулярна.

Наш хор "Спадчына" часта бярэ ўдзел у самых розных мерапрыемствах раённага, абласнога, рэспубліканскага маштабу. У маі мы ўжо другі год запар сталі лаўрэатамі рэгіянальнага свята-конкурсу "Браслаўская харавая асамблея", што праводзіцца ў рамках Міжнароднага свята традыцыйнай культуры "Браслаўскія зарніцы". 19 верасня едзем у Даўгаўпілс. Выступленнямі, паўтару, не абдзелены. Але нават пры такой актыўнай канцэртнай дзейнасці тое, з чым мы сутыкнуліся на "Харавым веча", уразіла вельмі моцна.

Усё было надзвычай урачыста і нязвычайна. Можна, паўплывала і тое, што свята ладзілася ля храма. Але сама атмасфера была скіравана

Спяваць разам!

— Гэта вельмі маштабнае мерапрыемства пакінула вялікае задавальненне і самыя незабыўныя ўспаміны — адчуць сябе часткай адзінага вялізнага зводнага хору. Асабліва ганарова было выступаць не толькі ў адным канцэрце, але і ў поўным сэнсе слова разам з прафесіяналамі. Асабліва хваляюча было тое, што нават стаялі мы акурат побач з Нацыянальным акадэмічным народным хорам Беларусі імя Генадзя Цітовіча. І разам спявалі дзве песні: "Сядзяць у абдымку ветэраны" Аляксандры Памутавай на словы Міхаіла Львова і "Радзіма мая дарагая" Уладзіміра Алоўнікава на словы Аляся Бачылы. Кіраваў гэтым зводным хорам, вядома, шаноўны Міхась Дрынеўскі. Так што ўдзел у "Харавым веча" стаўся для нас яшчэ і дадатковым майстрам-класам. Такія спеўныя свята трэба праводзіць рэгулярна, працягваючы ўжо складзеныя традыцыі і ствараючы новыя.

Уладзімір ЛЯЎКОЎСкі, мастак кіраўнік народнага хору работнікаў культуры "Зараніца" Лельчыцкага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці (Гомельская вобласць):

— Удзел у "Харавым веча" стаўся для нашага калектыву сапраўдным падарункам: мы ўпершыню ўдзельнічалі ў такой маштабнай акцыі рэспубліканскага разгортку і ўпэўнены, што падобных праектаў павінна быць болей. Так, у нашай краіне існуе добра адладжаная сістэма разнастайных конкурсаў, творчых аглядаў (а "Зараніца" двойчы становілася ўладальніцай Гран-пры Абласнога агляду-конкурсу харавых калектываў імя легендарнага беларускага хормайстра Таццяны Лапацінай, што праходзіць у Рэчыцы). Але патрэбны не толькі спаборніцтвы, скіраваныя на інтрыгу, хто ж пераможа, але і такія мерапрыемствы, што найперш садзейнічаюць кансалідацыі харавых сіл краіны і ўсяго грамадства.

Тое, як зладжана прайшло "Харавое веча", сведчыць пра вялікі творчы і арганізацыйны патэнцыял. Многія здзіўляліся, як можна так хутка зрэжысраваць, гаворачы мовай кіно, "масоўку" агульнай колькасцю ў дзве тысячы чалавек. Можна! І пры гэтым было зроблена так, што ніхто не адчуваў сябе "ў натоўпе" — толькі "буйным планам", але не паасобку, а разам з паплечнікамі. Такія ж уражанні, ведаю, і ў нашых суседзях з Турава — поўнае захапленне.

Вальдэмар ЗАХАРКЕВІЧ, кіраўнік Заслужанага аматарскага ансамбля песні і танца "Талака" Лідскіх электрасетак (Гродзенская вобласць):

— Графік двухдзённай паездкі быў напружаны. У першы дзень — дзве рэпетыцыі. У другі — яшчэ адна рэпетыцыя і канцэрт. Стаміліся, але засталіся задаволенымі. Я шмат бываў у Прыбалтыцы, там падобныя харавыя свята маюць даўнюю традыцыю, збіраюць да 30-ці тысяч чалавек. А чым мы горш? Таму можна толькі радавацца, што і ў нас з'явілася штосці нахшталь тамтэйшага "спеўнага поля".

Замест P.S. Можна зразумець удзельнікаў: яны бачылі ў харавым свяце такога маштабу адны плюсы. На мой жа погляд, некаторыя праблемы застаюцца пакуль яшчэ нявырашанымі. Праводзячы далейшыя "Харавыя веча", трэба больш клапаціцца пра побытавыя ўмовы ўдзельнікаў. Усе не маглі змясціцца ў храме, многія пераапрапаналіся на вуліцы, збіўшыся ў гурток і закрываючы сваімі спінамі астатніх. Малавата было і публікі, бо ведалі пра "Харавое веча" далёка не ўсе. Але тыя, хто там пабываў, упэўнены: калі спеўнае свята стане традыцыйным, куды больш з'явіцца жадаючых не толькі слухаць, але і — спяваць разам!

Фотасюжэт нумара

У працяг тэмы прапануем увазе чытачоў яскравыя эпізоды Рэспубліканскай акцыі "Харавое веча". / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

МЯЖЫ: 50/50

Паломніцтва

Дарэчы, некалькі гадоў таму прымежная зона скарацілася і стала ахопліваць не 25 кіламетраў ад мяжы, а толькі сем. Гасцей у гэтых мясцінах стала больш. Але часцяком тыя могуць сустрэць закінутыя помнікі даўніны, якія ахоўваюцца хіба шыльдамі: "Аб'ект у аварыйным стане. Знаходжанне ўнутры і паблізу небяспечна для жыцця". Такія будынкі (дакладней, іх рэшткі) рэгулярна выстаўляюцца на аўкцыёны нерухомаści, нават усяго за адну базавую велічыню. Але ахвотных іх набыць адшукаць больш складана, бо аднаўленне падобных гістарычных аб'ектаў патрабуе вялікіх высілкаў.

Цікава, што куды б мы ні траплялі, экскурсаводаў доўга шукаць не даводзілася. Да каго ні звернешся, літаральна кожны з тамтэйшых жыхароў быў гатовы гадзінамі распавядаць пра родныя мясціны. Асабліва

гэта тычылася каталіцкіх святароў. Мы нават не напрошваліся на размову — проста моўчкі разглядалі помнікі архітэктуры, што нас зацікавілі, хіба перакідваліся паміж сабой асобнымі фразамі. Служкі царквы самі падыходзілі да нас, адмыкалі касцёл, калі той быў зачынены, пачыналі пра яго распавядаць, звярталі ўвагу на самыя значныя рэліквіі. І рабілі гэта абсалютна шчыра, без той ноткі стомленасці ад паўтараў аднаго і таго ж завучанага тэксту, што часам сустракаецца ў прадстаўнікоў турыстычных цэнтраў.

Паломніцтва — адзін з вельмі важных турыстычных напрамкаў ва ўсім свеце. І, у прыватнасці, у вёсцы Тракевіч Воранаўскага раёна Гродзенскай вобласці. Ксёндз Аляксандр, які працуе ў тамтэйшым касцёле другі год, расказвае, што свята абраза Маці Божай Тракеўскай, якое праводзіцца ў пачатку ліпеня, штогод збірае тысячы паломні-

каў не толькі з Беларусі, але і Літвы, Польшчы, Германіі, іншых краін.

— Да нас прыязджаюць не толькі ў свята, — гаворыць ён, паказваючы змешчаны побач будынак. — Дом пілігрымніка разлічаны на дваццаць чалавек, але дзяцей тут можа размясціцца нават трыццаць.

Дбаюць святары і пра рамонтныя працы.

— Сродкі шукаем самі, — распавядае ксёндз касцёла Прасвятой Тройцы ў Германішках, пабудаванага ў XIX стагоддзі. — Усё робіцца сіламі прыхаджан, а гэта, у асноўным, бабулькі. На адную толькі праектную дакументацыю трэба пяць мільёнаў. Таму, зразумела, ёсць складанасці, і трэба знаходзіць выйсце. Напісаў больш за пяцьсот лістоў у розныя інстанцыі з просьбай дапамагчы. Вось у кім няма патрэбы, дык гэта ў "чорных капальніках". Бо яны, нягледзячы на ўсе забароны, з'яўляюцца ў нашых мясцінах рэгулярна.

Працяг артыкула чытайце на старонцы 4.

Дзяжурны па нумары

Свята для "цяжкіх падлеткаў"?

Раней сярод многіх мінчан была завядзёнка з'ехаць на дзень свайго горада куды падалей, каб схавацца ад тлумнага натоўпу. Але з году ў год сітуацыя мяняецца, і не надта актуальны для сталіцы фармат "шашлык пад вузлом" паступова саступае месца сапраўды цікавым для гараджан імпрэзам. Адначасова эвалюцыянуе і публіка. Таму выправіўшыся з дзецьмі, скажам, на рыцарскі фэст, ты ўжо не рызыкнеш апынуцца ў натоўпе п'яных тынэйджараў з прадмесцяў. Вось я і выправіўся.

Ілья СВІРЫН

Калі перапоўненая "адзінка" выехала на праспект Пераможцаў, дзе рыцарскі фэст амаль суседнічаў з "шашлычным" канцэрт-там, раптам стала вусцішна. Паўсюль міліцыя, турнікеты, жоўтая стужка... Такое адчуванне, быццам там здарылася нешта жахлівае.

Выходзіць на тым прыпынку мы пабачыліся, паехалі далей. На наступным аўтобус чамусьці не спыніўся — міліцыянер жэзлам загадаў, каб вадзіцель ехаў далей. Выходзім яшчэ праз адзін, каб вярнуцца назад, — і адразу трапляем у тупік: праспект у бок Палаца спорту заблакаваны міліцыяй. Бы ў тым квэсце, шукаем абыходны шляхі. Гэта няпроста, бо нават за кіламетр да эпіцэнтра свята перагароджана амаль усё.

Праявіўшы настойлівасць, мы з малымі такі трапляем у той парк, дзе адбываецца фестываль. Ужо добра чуваць гукі дуды, а да рыцарскіх шатроў, здавалася б, рукой падасць. Але... як выявілася, выпрабаванні яшчэ толькі пачынаюцца.

Наўпроставы шлях на пляцоўку фэста, вядома ж, "на жалезным замку". Ідзем уздоўж шчыльнага жывога шэрагу з курсантаў Акадэміі МУС даўжынёй, мусіць, метраў у пяцьсот. Ізноў шукаем хоць нейкі пралаз у гэтай крэпасці, чья абарона арганізавана куды лепш, ніж бутафорскіх рыцарскіх замкаў. Але марна. Пакуль мы не абышлі тэрыторыю фэста па перыметры, ніводнага турнікета-прапусніка не патрапілася.

Як можна заўважыць, да саміх "КПП" мінчане ўжо збольшага прызвычаліся і ставяцца як да непрыемнай, але неабходнасці. Вядома, толькі ў тым выпадку, калі праз іх усё ж прапускаюць — нават пасля пільнага агляду дамскіх сумачак. Турнікеты на подступах да рыцарскага форуму сталі непераадавальным бар'ерам. Рух там намёртва спыніўся, і ля кожнага ўтварыўся натоўп такіх самых, як мы — сем'яў з малымі дзецьмі. Магло падацца, што гэтых нешчасліўцаў нават больш, чым тых, каму ўсё ж зобіла прарвацца ўнутр — прынамсі, вольнага месца на тэрыторыі свята хапала. І самае цікавае: ніхто з праваахоўнікаў нават не мог патлумачыць, што адбываецца.

Звонку магло падацца, нібы ў цэнтры Мінска адбывалася не яго свята, а спецаперацыя па затрыманні нейкага асабліва небяспечнага злодзея. Хто яго ведае, магчыма, менавіта так і было — мы ж можам і не ведаць аператыўных звадак. Але... На свята сабраліся самыя звычайныя гараджане — чый агульны ўзровень побытавай культуры за апошнія націцаць гадоў прыкметна ўзрос. Настолькі, што цяпер ім нават можна прапа-нуваць пад шашлык куды п'ява — як гэта ці не ўпершыню за доўгі час было зроблена падчас сёлетняга свята. Ніякіх эксцэсаў з той прычыны я на свае вочы не бачыў.

Гэтым летам давалося пабываць на некалькіх масавых мерапрыемствах у Польшчы. З бяспекай там усё проста: на ўваходзе стаяць турнікеты і пару ахоўнікаў, яшчэ столькі ж — ля самой сцэны. Нездзе ўбакі дзяжурцы нарад паліцыі, іншых людзей у форме прынамсі не відаць. А глядачоў — тысячы! І ніякіх непрыемных выпадкаў праз такі "недагляд" не адбываецца. Чаму ж да нас, мінчан, стаяцца як да нейкіх "цяжкіх падлеткаў"?

(Заканчэнне.

Пачатак на старонках 2 — 3.)

Касцёлы ў Воранавае пашанцавала куды менш. У пасляваенны час яго знішчылі: "Разарвалі на чатыры часткі", — узгадвае генрых Масель, ураджэнец гэтых мясцін, які цяпер жыве ў аграгарадку Беняконі.

Літаратура

Яшчэ адзін турыстычны кірунак рэгіёна звязаны з літаратурай. У Беняконейскай сярэдняй школе яшчэ ў 1987 годзе быў заснаваны літаратурна-гістарычны музей, дзе асноўныя экспазіцыі прысвечаны Адаму Міцкевічу і ягонай каханай Марылі Верашчака (па мужу — Путкамер), а таксама тамтэйшаму паэту Міхалу Валасевічу, які амаль усе свае вершы прысвяціў іх каханню, што разгортвалася ў гэтых мясцінах. Нягледзячы на летнія канікулы, нязменная кіраўніца музея, выкладчык гісторыі і старшыня школьнага гістарычнага таварыства Галіна Барэйша, кінуўшы хатнія справы, вядзе нас у школу, паказвае экспанаты, з любоўю рас-

гады таму, калі тут вяліся здымкі серыяла "Вангелія". Дарэчы, здымачная група пакінула пасля сябе не толькі ўспаміны, што абраслі легендамі, але і новы "музейны экспанат". Насупраць будынка, паводле сцэнарыя, быў пабудаваны фантан. І хаця ён не працуе, зрабіць фота каля гэтага незразумелага для недасведчаных узгорка можна.

Суботнім надвечоркам СДК быў адчынены. Нашымі чарговымі экскурсаводамі сталі яго супрацоўнік і музыкант Іван Бянкевіч, які рыхтаваўся праводзіць дыскатэку, і мясцовая "ахоўніца" — котка Вера.

У параўнанні са сталічнымі, расцэнкі ў гэтай культурнай установе невялікія. Правядзенне вясельнай цырымоніі ў гістарычным атачэнні — 1 мільён, фотасесія — 200 тысяч, турыстычны маршрут — 15 тысяч для дарослых, 10 — для дзяцей (дыскатэка каштуе столькі ж), групавая экскурсія — 250 тысяч. Але ў Бельцэніках усяго 250 чалавек працоўнага насельніцтва. Дыскатэкі звычайна збіраюць па 120 — 150 чалавек. І каб выканаць гадавы план СДК у 50 мільёнаў рублёў,

Былая сядзіба графа Путкамера ў Бельцэніках, дзе цяпер знаходзіцца СДК і бібліятэка.

Калі дададзім да энтузіязму крыху інфраструктуры?

Турызм на мяжы: 50/50

Ксёндз Аляксандр да абраза Маці Божай Трагеліскай Імкунца вернікі не толькі ў Беларусі, але і ў Польшчы, Літвы, Германіі ды іншых краінах.

Касцёл у Германіях нібыта дакранаецца да аблокаў.

Галіна Барэйша ў літаратурна-гістарычным музеі Беняконскай СД.

павядае пра кожны: "Усё збіралі самі, штосьці падарылі нам з Навагрудка — Дома-музея Міцкевіча (а там, дарэчы, многія прадметы, у сваю чаргу, з Літаратурнага музея класіка ў Варшаве). Цяпер у нас каля 300 экспанатаў, і мы маглі б прапанаваць 15 экспазіцый, ды месца на ўсё не стае. Экскурсіі дзеці праводзяць самі, прычым не толькі па-беларуску, але і па-польску. Каб наведвальнікам было цікава, стварылі і "мясцовае паданне": усталявалі пасярод пакоя лаўку, што "спраўджвае жаданні". Звычайна на ёй мы і завяршаем аповед: госці з вялікай ахвотай прысаджваюцца на яе, нават у чаргу становяцца. За год нас наведвае да 400 чалавек, прыязджаюць нават з Польшчы. А на ўгодкі Міцкевіча здараецца і па плячэ экскурсіі на дзень.

Каб пераканацца ў апантанасці тамтэйшых жыхароў, дастаткова зазірнуць у Інтэрнэт. Школа мае такі сайт, які мог бы даць фору адпаведным інфармацыйным каналам многіх сталічных творчых калектываў.

Шмат жывых сведкаў каханна знакамитага паэта-класіка — дрэў, каменняў, пабудов — можна знайсці ў парку і былой сядзібе графа Путкамера ў Бельцэніках, што літаральна ў адным кіламетры ад Беняконяў.

Інфраструктура

У тым будынку цяпер знаходзіцца сельскі Дом культуры і бібліятэка. А праславіўся ён тры

даводзіцца прыкладаць шмат сіл і фантазіі, "заманьваючы" прыезджых.

— На вяселлі да нас едуць нават з Літвы, — расказвае Іван Бянкевіч. — Ладзім мы і вечарыны ў стылі XIX стагоддзя, разнастайныя конкурсы, пленэры. Сёлета, да прыкладу, 3 ліпеня ў нас было вяселле, 4-га — свята вёскі, 6-га — Купалле. Часцяком завітвае моладзь, студэнты, якія цікавіцца даўнінай. У асноўным, у прыватным парадку, невялічкімі гуртамі па чатыры-пяць чалавек. У 1990-я экскурсіі было куды больш — па тры-чатыры на дзень, ехалі пераважна літоўцы і палякі.

На другім паверсе, што знаходзіцца над бібліятэкай, рамонт яшчэ не завершаны. Аглядаючыся больш уважліва, разумею, што ва ўсім памяшканні няма ні водаправода, ні прыбіральні — усе выгоды на вуліцы. І з абгарэвам — усё ці ў мінулым (печка як элемент старадаўняга дэкору), ці ў будучыні (на цяперашні час ідзе толькі ўдакладненне тэхнічнай дакументацыі). Пагадзіцеся, пры такіх умовах, не гавораць ўжо пра хоць якую інфраструктуру, разлічваць на турыстычны бум не выпадае.

Апошнім пунктам падарожжа стаў замак-крэпасць XVI стагоддзя, дзе змешчаны Рэспубліканскі

псіхіятрычны шпіталь "Гайцюнішкі". Пакінуўшы на ўваходзе пашпарты, прайшлі на тэрыторыю лячэбніцы, аглядзелі будынак, які праз сваё прызначэнне падтрымліваецца ў добрым стане (праўда, зайсці ўнутр мы ўсё ж не рызыкнулі). "А да крыніцы не пойдзеце?" — запытаўся вартаўнік. І паказаў, дзе яе шукаць.

■ ■ ■

Уражанніў назбіралася шмат. І думак — таксама. У час вандроўкі ледзь не ўсім, каго мы сустрэлі, задавалі адно і тое ж пытанне, сфармуляванае ў пачатку артыкула: маўляў, знаходжанне аб'ектаў у прымежнай зоне — дапамагае ці перашкаджае турызму? Адказы падзяліліся "пяцьдзясят на пяцьдзясят". Хтосьці лічыць, што блізкасць да мяжы адыгрывае станоўчую ролю: замежнікам не трэба далёка ехаць, мінуў пагранік — і аглядай, калі ласка, славу тасці. А ўжо потым можна рушыць і далей — тым больш, што на Гродзеншчыне цікавае хопе. Хтосьці мяркуе наадварот: правяркі дакументаў, якія ў многіх асацыююцца са стрэсавай сітуацыяй, наўрад ці могуць спрыяць падарожжам.

Тым не менш, на афіцыйным сайце Воранаўскага райвыканкама можна знайсці некалькі

апісанняў турыстычных маршрутаў, каардынаты арганізатараў і іншую інфармацыю. Дадам, што ў час сваіх вандровак па Лідчыне мы сустрэлі сям'ю з Санкт-Пецярбурга. Папярэдне вывучыўшы маршрут, яны рушылі ў гэты мясціны (як высветлілася, на радзіму продкаў) на сваім аўто. Праз Полацк, Віцебск, Мінск, Нясвіж, Мір. І засталіся ў захапленні ад убачанага.

Апошнім часам не толькі ў замежжы, але і ў нас усё большай папулярнасцю карыстаецца індывідуальны турызм. Ёсць асабліва асалода ў тым, каб не быць прывязаным да натоўпу і звязанага з гэтым строга абмежаванага часу, што адводзіцца на кожны з аб'ектаў. Вы можаце самастойна вырашаць, што і колькі разглядаць, чым цікавіцца. Карысці ў гэтым больш, чым у "групавых прабежках", якія могуць быць хіба першым этапам, дзе можна вызначыць, куды б хацелася вярнуцца — для больш няспешнага і падрабязнага знаёмства.

Лідчына і Воранаўшчына прызначаны менавіта для такіх падарожжаў. Тут шчыра рады ўсім, хто выяўляе зацікаўленасць. І развіццю турызму ў рэгіёне спрыяюць шматлікія энтузіясты, гатовыя не па разнарадцы, а па закліку сэрца выступаць "грамадскімі экскурсаводамі", распавядаючы пра свой край. Ды ўсё ж — ці не надыйшоў час дадаць да энтузіязму яшчэ і крыху інфраструктуры?

Фота Руслана АНАНЬЕВА

Пра тое, што рэальна ажыццявіць у плане турызму з культурным адценнем, журналісты "К" у рамках рубрыкі "Рэдакцыя плюс..." гутарылі з выконваючым абавязкі кіраўніка Нацыянальнага агенцтва па турызме Рыгорам Памяранцавым.

Чытайце матэрыял у наступных нумарах "К".

Гэты будынак нас, юных палачан, прыцягваў заўсёды. Па-першае, сваім старадаўнім абліччам, якое захавалася праз сотні гадоў, па-другое, тым, што ён стаяў на стромым беразе Заходняй Дзвіны насупраць велічнага сабора, камяніцу якога таксама захаваў час, нягледзячы на тое, што будыніна была прыстасавана пад нейкія гаспадарчыя патрэбы.

Гэта потым па ініцыятыве тагачаснага загадчыка аддзела культуры гарвыканкама Таццяны Рудавай там адкрыецца Карцінная галерэя, а колішні будынак брацкай школы, звязанай з імем Сімяона Полацкага, пачнуць рэстаўраваць пад музей.

У гады маёй маладосці там быў дом, у якім жыла прыгожая дзяўчына, ужо не памятаю яе імя, якая вельмі падабалася майму сябру, будучаму таленавітаму мастаку. Мы не раз заседаліся ў двары, углядаючыся ў

Пад знакам Полацка Скарыны

Т Э К С Т

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ,
паэт, дырэктар Дырэкцыі замежнага
вяшчання Беларускага радыё

цёмную дзвінскую ваду, дыхаючы чароўны пах летняй ночы.

Я ўжо працаваў уласным карэспандэнтам Беларускага радыё, калі ўсё больш пачыналі гаварыць пра полацкую даўніну, калі ўжо аднаўлялася Сафійка, калі ў горад часцей сталі завітваць вучоныя, пісьменнікі, аматары гісторыі, калі мы, маладыя літаратары з аб'яднання "Крыніцы", гарэлі жаданнем прыкласці і свае сілы для вяртання ўнікальных помнікаў гісторыі з забыцця.

І добра памятаю, як нашы сябры, мастакі Сяргей Дзмітрыеў і Ігар Куржалаў, радысна паведамлілі, што іх запрасілі да рэстаўрацыі і афармлення гэтай былой брацкай школы Сімяона пад Музей кнігадрукавання.

Мора эскізаў, цікавыя ідэі... Былая камуналка ператваралася на вачах у музейныя залы. Васковыя фігуры, нібы жывыя продкі, паўставалі з прасценкаў.

Так пачынаўся музей, які ўрачыста адкрыўся 8 верасня 1990 года. І першым яго дырэктарам стала Галіна Ладзісава, юная паплечніца Рудавай, якая сама толькі спасцігала музейную навуку. Сёння яна дырэктар Музея гісторыі горада Мінска.

Што гэта павінен быць Музей кнігі, не сумняваўся ніхто. Толькі што горад разам з грамадскасцю краіны і замежка адсвяткаў 500-годдзе свайго славутага земляка Францыска Скарыны. Ды ўвогуле: гісторыя кнігі, навукі, пісьменства непарыўна звязана з гэтымі мясцінамі, з гэтай дзвінскай набя-

■ Музей пачаў жыць. І хоць было няпроста напачатку, хоць не хапала рарытэтаў, якія замянялі муляжы, сюды пацягнуліся людзі. Ён пакрысе станавіцца духоўным цэнтрам, месцам, куды імкнуліся...

рэжнай. У келлі Сафійскага сабора перапісвала святыя кнігі юная Ефрасіння Полацкая, у брацкай школе спяліў свой талент Сімяон, які ўвайшоў у гісторыю, як выдатны паэт, філосаф, асветнік...

Музей пачаў жыць. І хоць было няпроста напачатку, хоць не хапала рарытэтаў, якія замянялі муляжы, сюды пацягнуліся людзі. Ён пакрысе станавіцца духоўным цэнтрам, месцам, куды імкнуліся і тыя, каму быў неаб'якавы гістарычны лёс Радзімы, і тыя, хто хацеў спасцігнуць тое, што было схавана за тоўшчай га-

доў ды не надта прапагандавалася ў часы бяспамяцтва і гістарычнага неўцтва.

Цяпер сусветная навуковая грамадскасць рыхтуецца да 500-годдзя першай Скарынаўскай кнігі, выдадзенай у Празе "людзям паспалітым для навучання". І тут роля полацкага, адзінага ў нашай краіне музея кнігадрукавання, павінна быць вельмі значнай і адметнай.

Гэта добра, што свой юбілей музей адначасна міжнароднай навуковай канферэнцыяй. Але гэта пакуль першы, даволі сціплы крок. І сам Полацк, і постаць Скарыны, і, безумоўна, музей павінны адыгрываць значную ролю ў тым, што мы называем нашым нацыянальным багаццем, нашым гонарам. Не толькі Віцебск Шагала, але і Полацк Скарыны павінны прыцягваць да сябе турыстаў з усяго свету, быць візітоўкай нашай гісторыі і культуры.

Нясвіж і Мір, Навагрудак і Гродна... А над усім гэтым — знак Скарыны, яго прарочыя словы як сімвал нашай велічы і людскасці.

Канцэртныя абанемента шырока ўвайшлі ў сусветную практыку. Калісьці яны былі распаўсюджаны і на былой савецкай прасторы. Потым, у 1990-я, сышлі. А цяпер адраджаюцца — і не толькі для дзяцей, але і для дарослых.

Сёлета наш калектыў пашырыў колькасць абанементаў, іх стала чатыры — палова з усіх, якія прапаноўвае філармонія. Раней былі толькі дзённыя, прызначаныя для дзяцей і сямейных наведванняў. У гэтым сезоне далучаюцца яшчэ два вячэрнія, разлічаныя на публіку рознай ступені падрыхтоўкі.

Лічу, гэта правільна, калі аркестр вяртаецца да самых розных катэгорый слухачоў, пашырае іх кола. Нельга проста прывесці ў філармонію тых, хто ніколі тут не быў, і вымусяць пакутаваць ад незразумелай ім музычнай мовы. Таму адзін з вячэрніх абанементаў так і на-

Абанемент — гэта класна!

м е р к а в а н н е

Яўген БУШКОЎ,
заслужаны артыст Расіі,
мастацкі кіраўнік і галоўны дырыжор
Дзяржаўнага камернага аркестра Беларусі

зываецца — "Для ўсіх". Пэўна, больш правільна яго называць "Для ўсіх і кожнага", бо ў той музыцы, якую мы ў яго ўключылі, кожны знойдзе штосьці для сябе асабіста. У першым канцэрте прагучыць кінамузыка і інструментальныя творы Мікаэла Тарывярдзіева. Другі будзе прысвечаны творчасці Яўгена Крылатава, музыка якога праўдзю разабрана на "крылатыя выразы" і ўжо пачала цытавацца, бы народная. Я знаёмы з ім асабіста і ведаю, як многа ён зрабіў для сістэматызацыі архіва і папулярызацыі творчасці свайго калегі — найталенавітага расійскага кампазітара, народнага

артыста Украіны Аляндара Караманава, сярод музыкі якога шмат прысвечанай духоўнай тэматыцы. У трэці вечар мы сыграем творы Астара П'яцолы і Фрыца Крэйслера.

Яшчэ адзін абанемент названы вельмі проста — "Тры вечары з камерным аркестрам". Але сваю тэматыку і, адпаведна, назву там мае кожны канцэрт цыкла. Першы абудзецца ўжо 17 верасня і прысвечаны музычнай Італіі, уключаючы творы не самых вядомых у нас кампазітараў: "Незвычайныя прыгоды італьянцаў... па ўсім свеце". Другі — "Пінья Калада. Лацінаамерыканская ноч", дзе дырыжор

Херарда Эстрада з Венесуэлы адкрые для публікі амаль не вядомы ў нас музычны кантынент. Нарэшце, "Паўночнае ззянне. Балтыйская ноч" з'яднае музыку кампазітараў краін Балтыі і Скандынавіі. Дадатковай рызыначкай кожнага канцэрта стане запрашэнне выбітных салістаў: знакамітага расійскага гітарыста Дзмітрыя Іларыёнава, саліста нашай філармоніі, лаўрэата безліч конкурсаў і ўжо сусветна прызнанага баяніста Уладзіслава Плігаўкі, а таксама майго сына Марка — скрыпача, які апошнім часам жыве ў Бельгіі, і расійскага альтыста Аляксандра Акімава. Увогуле, гэты абанемент амаль цалкам пабудаваны на творах адкрыццяў, бо многія з іх можна суправаджаць рэмаркамі: "упершыню ў Беларусі".

Працягне наш калектыў выступаць з таленавітымі дзецьмі і падлеткамі (абанемент "Дэбют юных талентаў"), новыя абаро-

ты набярэ цыкл "Класіка — гэта класна!". Там вас чакае "Паядынак двух Ш", заснаваны на музыцы такіх, здавалася б, стылёвых антаганістаў, як Ёган Штраус і Дзмітрый Шостакавіч. Другі з вечароў будзе прысвечаны санатнасці — і я паспрабую вельмі макрачытна растлумачыць тое, што ведаюць хіба спецыялісты. Нарэшце, трэцяя сустрэча пройдзе пад знакам не столькі песні, колькі песеннасці, што намнога шырэй.

Вядома, на кожны з канцэртаў, уключаных у абанемент, можна набыць білеты і непасрэдна перад пачаткам імпрэзы. Але абанемент дае і добрыя перавагі: кошт білетаў застаецца нязменным, ніяк не рэагуючы на хістанні рынку. Дый псіхалагічна вы пачынаеце рыхтавацца да ўсяго цыклу разам, прадуцтваючы асалоду ад музыкі. Іншымі словамі, абанемент — гэта класна для ўсіх!

Занатавала Надзея БУНЦЭВІЧ

Нядаўна я ўдзельнічаў у першым пасяджэнні Кардынацыйнага савета па справах беларусаў замежжа пры Міністэрстве замежных спраў Рэспублікі Беларусь. У гэтым пасяджэнні бралі ўдзел 32 прадстаўнікі беларускіх суполак з 18-ці краін свету. Была прынята сумесная дэкларацыя, а таксама абмяркоўваліся самыя разнастайныя праблемы беларусаў замежжа. І тое, што ідзе падобнае супрацоўніцтва, нас цешыць...

Увогуле, тут, у Польшчы, мы вельмі шчыльна ўзаемадзейнічаем з самымі рознымі дзяржаўнымі і недзяржаўнымі беларускімі ўстановамі ды арганізацыямі. Напрыклад, вялікую дапамогу маем ад Пасольства Беларусі ў Польшчы, ад Цэнтра культуры Беларусі ў Варшаве, Генеральнага Консульства ў Беластоку... І гэта наша супрацоўніцтва вельмі практычнае, штодзённае і плённае. Напрыклад, цягам года ладзім каля 60 мерапрыемстваў у польскіх гарадах, дзе адбываюцца прэзентацыі культур нацыянальных меншасцей, абрадавых калектываў, беларускага Купалля і

Прэстыжнае беларускае слова

м е р к а в а н н е

Васіль СЕГЕНЬ,
выкладчык кафедры беларускай філалогіі
Беластоцкага ўніверсітэта, намеснік старшыні
Беларускага грамадска-культурнага таварыства
ў Польшчы

■ ...Старое пакаленне сыходзіць, а маладыя людзі, пад уплывам польскай мовы, не надта хочуць размаўляць на беларускай. Таму, калі не надаваць увагі гэтай тэндэнцыі, не вывучаць беларускую мову ў дзіцячых садках, школах ды гімназіях, з цягам часу наш дыялект можа ў будучыні знікнуць нават у сёлах.

некаторыя іншыя. Сапраўдным святам на Падляшшы даўно зрабілася штогадовы агульнапольскі фестываль "Беларуская песня", песенны фестываль "Гродна-Беласток", імпрэзы ў Гродэку, Міхалове, Семятычах.

Што да беларускай мовы, дык яе можна пачуць у Падляскім ва-

яводстве Польшчы шмат у якіх вёсках. Напрыклад, дыялекты з-пад Сакулкі, Крынак, Дубровы-Беластоцкай, Белавежы ці Нараўкі — гэта тыповыя гаворкі беларускай мовы. А, скажам, дыялекты Бельшчыны ці Гайнаўшчыны — гэта ўжо пераходныя гаворкі, з прыкметамі, узятымі з беларускай і украінскай моў, што, натуральна, вельмі характэрна для памежных тэрыторый.

Хаця, напрыклад, прафесар Міхал Саевіч з Люблінскага ўніверсітэта імя Марыі Кюры-Складоўскай у сваіх даследаваннях правёў мяжу паміж беларускімі і украінскімі дыялектамі. Я ж пастаўлю пытанне інакш: ці можна ўвогуле вызначыць нейкую мяжу паміж двума дыялектамі? Мой пункт гледжання: пераходныя гаворкі вызначыць ды размежаваць вельмі цяжка...

Натуральна, старое пакаленне сыходзіць, а маладыя людзі, пад уплывам польскай мовы, не надта хочуць размаўляць на бе-

ларускай. Таму, калі не надаваць увагі гэтай тэндэнцыі, не вывучаць беларускую мову ў дзіцячых садках, школах ды гімназіях, з цягам часу наш дыялект можа ў будучыні знікнуць нават у сёлах. Напрыклад, калі я вучыўся ў нулявым класе, дык увогуле не ўмеў размаўляць на польскай мове: навучыўся гаварыць на ёй добра пасля. Калі я быў школьнікам, усе ў нас хадзілі на ўрокі беларускай мовы і ніхто нават не думаў, што можа стацца інакш.

На жаль, сёння ў нас складана ўгаварыць бацькоў, каб пасылалі дзетак на ўрокі беларускай мовы ў мясцовай школе і гімназіі. Бывае, бацькі хочуць, каб іх дзіця хадзіла на заняткі па беларускай мове, але трымаюць бок свайго дзіцяці, якому проста не хочацца вучыцца мясцовай гаворцы.

Для поспеху ў гэтай справе, на мой погляд, патрэбны супольныя дзеянні дырэкцыі і ўсіх настаўнікаў. І я таксама намагаюся ў гэтым спрыяць. Напрыклад, вельмі добрая практыка, калі школьныя настаўнікі на спатканні з бацькамі запрашаюць вядомых у беларускім асяроддзі людзей. Гэта можа

дапамагчы пераканаць родзічаў пасылаць сваіх дзетак на ўрокі мовы. Таксама трэба карыстацца найбольшай колькасцю дапаможнікаў, асабліва ў час заняткаў з малодшымі вучнямі. І тут дапамога з боку Беларусі таксама вельмі важная!

Пытанне даследавання беларускіх гаворак у нашых сёлах — вельмі важная справа. Раней вялікае даследчыцкія працы, быў створаны шматомны "Атлас усходнеславянскіх гаворак Беластоцчыны". Апошнім часам работы практычна спыніліся, хаця недаследаванымі застаюцца многія мясцовасці. Моўныя пытанні, такім чынам, пакідаюць як бы для аматараў, для тых, хто вельмі зацікаўлены гэтымі справамі. Таму цяпер я прапаную маладым людзям і іншым ахвотным запісваць размовы са старэйшымі людзьмі, якія жывуць у сёлах Падляшша, каб хаця б у гукавых запісах захаваць адметнасці гаворак асобных вёсак. А ўжо пасля гэтых запісаў можна будзе выкарыстаць у моўных даследаваннях і дасведчанаму навукоўцу і дыялектолагу, што ў Польшчы, што ў Беларусі...

Занатаваў Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Меркаванні калумністаў і экспертаў газеты не абавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

Круціцца ваўчок

— Якая сувязь паміж галаўным беларускім клубам “Што? Дзе? Калі?” і яго рэгіянальнымі арганізацыямі?

— Вядома ж, у тэлеklubе гуляюць тыя, хто прайшоў праз рэгіянальныя клубы. І сярод тых, хто арганізуе яго працу, ёсць людзі, якія мелі дачыненне да клубу на месцах. Напрыклад, мой памочнік — галоўны рэдактар па пытаннях, які раней быў дырэктарам “Беларускай лігі інтэлектуальных каманд”, якая аб’ядноўвае клубы і каманды, што займаюцца інтэлектуальнымі гульнямі. Я сам стаяў ля вытокаў спартыўнага “Што? Дзе? Калі?” у Беларусі, і мне захацелася стварыць беларускі тэлеklub, разумеючы, які высокі інтэлектуальны ўзровень жыхароў нашай краіны і што ў Маскву трапляюць адзінкі.

Рух у краіне сапраўды вялікі. Наколькі я валодаю інфармацыяй, пры кожным палацы моладзі (або ва ўстановах падобнай скіраванасці) ёсць гурток інтэлектуальных гульняў. Перыядычна мы ладзім выязныя пасяджэнні клуба. Так, з дзіцячым цэнтрам “Зубраня” супрацоўнічаем ужо некалькі гадоў. Яго кіраўніцтва арганізоўвае ўнутры кожнай змены інтэлектуальны дзень. Прыязджаюць знаўцы ў смокінгах, я выступаю ў ролі капітана іх каманды, і мы адказваем на адабраныя рэдактарскай групай пытанні, якія загадзя падрыхтавалі дзеці, вжатыя. Па бях вядзем, па-мойму, з лікам 3:2.

— У чым спецыфіка беларускага “Што? Дзе? Калі?”?

— Калі мы яго запусцілі, першай нашай задачай была — не паўтарыць маскоўскі. Параўноўваючы іх, я заўсёды праводжу аналогію з футболам: правілы, быццам бы, аднолькавыя, але зразумела, што ў Зімбабвэ такі чэмпіянат, у Англіі іншы, у Беларусі трэці. Гэта ж і “Што? Дзе? Калі?”: маецца нейкая класічная абалонка, але з рознымі начыненнямі, з характэрнымі асаблівасцямі ў той ці іншай краіне. Я ў жыцці і ў сваіх прафесіях — традыцыяналіст, і таму мне хацелася зрабіць з нашага клуба “олд скул”, “класіку жанра”. І тэлегледачы ўбачылі гэта, і кажуць, што беларускі тэлеklub больш варашылаўскі, чым маскоўскі. Тое ж тычыцца і майго стылю, як вядучага, агульнай атмасферы, якая фармуецца “пад уплывам” таго, што беларусы ў адрозненне ад іншых нацый СССР больш захавалі ў сабе савецкага светапогляду, ранейшых адносін да культурных каштоўнасцяў і павягі адзін да аднаго. Каб зусім было зразумела, пра што я кажу, трэба паглядзець “Што? Дзе? Калі?” 80-х, сённяшняю нашу гульню і сённяшняю маскоўскую, і стане ўсё ясна. Тое ж самае тычыцца і “Брэйн-рынг”, вытрыманым у класіцы 90-х. Дарэчы, “...Рынг” быў як бы сацыяльным заказам з боку рэгіянальных клубу, якія крычалі: “Алесь Васільевіч! У нас жа ў “Што? Дзе? Калі?” усяго 36 чалавек гуляе! А нас так шмат — разумных і цікавых!” І мы разам з “АНТ” пайшлі на тое, каб запусціць гэты праект — адзін з самых дарагіх на нашым тэлебачанні. Магчыма, да нас на чэмпіянаты свету па “Брэйн-рынг” прыязджаюць з задавальненнем каманды з усяго былога Саюза па той прычыне, што адчуваюць тую аднасць і чалавечнасць. Дарэчы, мы не аплываем ім прэзід, пражыванне.

— Памятаеце рэкламу нейкага чарговага сезону “Што? Дзе? Калі?”, у якой яго вядучы Уладзімір Варашылаў паўста-

...Бліжэй да фіналу калектыўнага інтэрв’ю Алесь Мухін для праверкі нашых каманда-індывідуальных інтэлектуальных магчымасцей задаў пытанне, каб мы паспрабавалі па вольным часе знайсці на яго адказ: “Чарапахы — зялёныя, а кот?” Арэшак гэты мы раскалолі на працягу хвіліны ў найбліжэйшай ад месца сустрэчы, якая толькі што скончылася, “кропцы” фастфуду, дзе злёгка перакусвалі і дзяліліся ўражаннямі ад зносін з Алесем Васільевічам. Гэта значыць, што нашу васьмёрку можна спакойна прымаць у элітарны тэлеklub “Што? Дзе? Калі?”, які ў пачатку верасня адзначыў 40-гадовы юбілей.

Праздзюсарам і вядучым беларускай версіі гульні і з’яўляецца Алесь Мухін. “Паядынак” у “пытанні-адказы” са знакамітым знаўцай, уладальнікам Крыштальнай савы, капітанам адной з каманд найпапулярнага ў свеце тэлепраекта, — сціплым кіраўніком вядомай айчынай кампаніі па продажы гарбаты і кавы, мы і прапануем вашай увазе. Так, а вам слаба адказаць правільна? І не карыстаючыся інтэрнэт-пошукавікамі, як гэта зрабілі мы?..

Падрыхтаваў Алєг КЛІМАЎ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Алесь Мухін.

Што? Дзе? Калі? без смокінгавага “прыкіду”

Алесь Мухін — пра клуб, бізнес, нацыянальную ідэю і гарбату

ваў у вобразе дрэсіроўшчыка? Вы таксама ў працесе гульні часам ідзіце на жорсткія меры ў адносінах да знаўцаў...

— Так, дрэсіроўшчык — гэта дзесьці на мяне падобна!.. Але мне больш падабаецца другі эпізод той рэкламы, калі знаўца паўстае ў выглядзе дзіка, які капытом рые зямлю і ўжо гатовы выбегчы на арэну, каб усіх правяць. У Маскве я з такім настроем і саджуся за гульнявы стол, інакш не выйграеш. Зыходзячы ж з маральна-этычных нормаў, быць вядучым досыць складана, таму што з большасцю хлопцаў і дзяўчат, мы хай і нячаста, але маем зносіны і па-за тэлебачаннем. Але пры гэтым якая-нікая адлегласць паміж намі ўсё ж існуе. З аднаго боку — я знаўцаў такіх разумею і ведаю іх здольнасці, сілу і слабасці, з другога — ёсць пытанне, і тэлегледач патрабуе “справядлівага суда”. Роля ў мяне менавіта больш судзейская, чым вядучага. Я павінен да ўсяго ставіцца сумленна і калі бачу, што знаўцы груба парушаюць устаноўленыя правілы, то шляхоў вырашэння канфлікту ў мяне два. Альбо прысудзіць ім параженне, альбо, прыняўшы пад увагу ўсе абставіны, стварыць нейкую экстрасітуацыю і стаць на бок знаўцаў, але каб нават тэлегледач, які

“справакаваў” сутычку, прыняў мае аргументы.

— Калі вас перасталі параўноўваць з Варашылавым?

— Думаю, што ніколі не перастануць. І я разумею, як цяжка вядучаму маскоўскай тэлеверсіі Барысу Круку, якога да гэтага працягваюць параўноўваць з Уладзімірам Якаўлевічам. Як вядома, чалавечая памяць уладкавана так, што мы стараемся запомніць толькі самае лепшае, а ўсё негатыўнае спрабуем забыць. Гульні Варашылава лічацца суперкласікай да такой ступені, што сённяшня 14-гадовыя ў нейкіх інтэрнэт-форумах пішуць: “Што? Дзе? Калі?” — ужо не тая”. Таму хай кажуць, што ў Варашылава было лепш, чым у Мухіна, чым наогул Мухіна глядзець не будуць.

— Варашылаў неяк хацеў закрыць праект, сцвярджаючы, што не бачыць у ім патэнцыялу. Вы яго бачыце?

— На мой погляд, справа была ва ўзросце Уладзіміра Якаўлевіча, а не ў патэнцыяле праекта. Апошнія гады жыцця Варашылава вялікую нагрузку ўзяў на сябе Крук, дапамагаючы яму як асістэнт, нават прымаючы нейкія рашэнні падчас эфіраў... Пакуль наша зямля родзіць інтэлектуалаў, пакуль гледачы шлюць пытанні

(даходзіць да мяшка лістоў у тыдзень) і не лянуюцца дасылаць на паштат барану даўжынёй у 3 метры, пакуль ёсць цікавасць — будзе жывая і праграма.

— Сярод лістоў шмат такіх, у якіх гаворка ідзе пра беларускую культуру?

— Так.

— А здаецца, што няма...

— Не ўсе ж пытанні “гуляюць”.

Адсоткаў 10 ад агульнай колькасці складаюць пытанні пра культуру. Па мне — гэта... нармальна. Іншая справа, што большасць з іх грунтуецца на нейкіх агульнавядомых фактах ў галіне культуры. Напрыклад: другі том якога выдання спаліў адзін з класікаў? І падобнае сустракаецца нярэдка. А так я нават прымушаю нашых рэдактараў пры выбарцы пытанняў большую ўвагу надаваць

тым, у якіх гаворыцца аб нашай краіне, і не толькі пра яе культуру. Гэта мой унутраны запыт, мой дыктат, а не канала або Міністэрства культуры.

— Пра музычныя паўзы. У маскоўскім клубе іх запаўняюць, як правіла, не занадта папсовыя артысты, а то і зусім якая-небудзь “Машына часу” або джазавы склад. У нас жа часта выступаюць тыя, каго ведаюць чалавек 50 або хто “жыўцом” спяваць не ўмее. Чаму так адбываецца?

— У чымсьці згодны. Але не я запрашаю артыстаў, а канал. Магу, вядома, выказаць сваё меркаванне, але не больш. Аднак класічныя музыканты некалькі гадоў таму ўпершыню з’явіліся ў нашай гульні, а не ў Маскве. Чаму ў апошнія пару сезонаў у нас такога не адбываецца, не ведаю. Улічым пажаданне.

— Можна, вярта цітрамі даваць нейкую інфармацыю пра тых выканаўцаў, якія не вельмі вядомыя?

— Возьмем на заметку і гэта.

Пытанні аб пытаннях

— Барысу Грабеншчыкову часта, як апошняй інстанцыі, задаюць пытанні на вечныя тэмы: што такое каханне, што такое Бог, у чым сэнс жыцця? Вам іх задаюць?

— У асноўным мае дзеці. Я спрабую ім растлумачыць кантэксты... А міліцыянты, якія часам спыняюць маю машыну, па-

ФОТОФАКТ

Форум чацвёрты...

15 — 17 верасня працаваў IV Форум бібліятэкараў Беларусі “Гуманітарна-асветніцкая дзейнасць бібліятэк у кантэксце агульначалавечых каштоўнасцей і беларускай дзяржаўнасці”. У рабоче мерапрыемства прынялі ўдзел больш за дзве сотні спецыялістаў з усяй рэспублікі.

На фота Яўгена РАГІНА:
У кулуарах форуму, адкрыццё якога адбылося ў
Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі.

знаючы, пару разоў казалі: “О! Я даўно збіраўся паслаць вам пытанне. Адкажаце зараз, штраф не будзе”. Я прасіў іх даць мне хвіліну на роздум. Адзін сказаў: “Я памятаю, што ў вашай перадачы званка сябру няма, так што самі”.

— **Што чытаюць вашы дзеці?**

— Старэйшы, яму 18 гадоў, асвойвае “Дзюну”. Паралельна — “Ганну Карэніну”. Адзінаццацігадовая дачка захапілася моднай серыяй “Молі Мун”. А што я ім “навязваў”?.. Пра Тома Соера, “Цімур і яго каманда”... Сёння я мала ведаю такіх дзяцей, якія самі б адкрывалі кніжкі, для гэтага і патрэбны бацькі. Яны павінны стаць ці не цэрберамі ў гэтым сэнсе і метадычна “цюкаць” сваіх дзяцей па галовах: “Колькі старонак прачытаў?”...

— **Самае надакучлівае пытанне, адраваеце вам?**

— “Назваце ваша любімае пытанне ў “Што? Дзе? Калі?”.

— **На якую тэму сёння больш за ўсё пытанняў удзельнічае ў гульнях?**

— Яны звязаны з сайтамі, інтэрнэт-блогамі, камп’ютарнымі забаўкамі. Відаць, што чалавецтва рушыць у ІТ-сферу, папярковыя кніжачкі сыходзяць. Калі ж параўноўваць цяперашнія пытанні з тымі, калі маскоўскі праект толькі пачынаўся, тады яны шмат у чым патрабавалі ад знаўцаў практычнай кемлівасці альбо дакладных лабавых ведаў. Пытанні — як, што, міні-творы, адсутнічалі як клас. Цяпер ні масквічы, ні мы іх у эфір не пусцілі б, палічыўшы рэдактарскім бракам. Сённяшнія пытанні — гэта міні-літаратурныя творы, а не проста факты.

— **Ці шмат сярод аўтараў пытанняў ад работнікаў культуры?**

— Так. Вельмі прыгожыя пытанні паступаюць ад бібліятэкараў. Шмат ад студэнтаў ВНУ, якія адносяцца да сферы культуры: ці то курсавыя работы пішуць, ці то разлічваюць на прыбаўку да стыпендыі. Шмат ад лекараў, настаўнікаў, вядома ж, ад школьнікаў і пенсіянераў.

— **А які, на ваш погляд, сярэднестатыстычны партрэт беларускага знаўцы?**

— Пра дапытлівы розум не гаворым?.. Што тычыцца прафесій, то гэта ІТ-спецыяліст альбо навуковы работнік — дзеючы або былы. Гэта чалавек з актыўнай жыццёвай пазіцыяй, які займаецца грамадскай дзейнасцю, шмат вандруе.

— **Вы часцей за ўсё задаеце іншым пытанне, якое пачынаецца са слова “што”, “дзе” або “калі”? І ці звяртаюцца да вас з пытаннямі, што пачынаюцца з гэтых слоў?**

— На сваёй асноўнай працы я часцей за ўсё пачынаю пытанне са слова “колькі”. І мне гэтае пытанне часцей за іншых задаюць.

Уласна, пра культуру. І не толькі

— **У сувязі з “рэтра-аўрай” беларускага праекта, ці лічыце вы, што і беларуская культура шмат у чым абапіраецца на мінулае і схільная да вызначанага кансерватызму? А, можа, гэта наша нацыянальная рыса? Ці, не валодаючы сёння патэнцыялам ірвануць наперад — даць арыгінальную ідэю, мы вымушаны выкарыстоўваць напрацаваныя схемы?**

— Я ўсё ж не праводзіў бы паралель паміж маімі спробамі рэалізацыі класічнага тэлепраекта і тым, што адбываецца ў культуры.

Хаця... Дапусцім, на прыкладзе прывазнога шоу-бізнэсу можна сказаць, што тут супала відэочнае з прыемным. У краіне няма такіх грошай, каб масава запрашаць з канцэртамі артыстаў сусветнага ўзроўню, якія знаходзяцца на піку; і ёсць запыт у людзей на настальгію, на той жа гурт “Bonny M”, у якім, напэўна, застаўся ўсяго адзін чалавек з “залатога” складу, і які, падобна, ужо перасяліўся ў Расію. У нашым грамадстве ёсць запыт на Савецкі Саюз наогул, значная частка людзей жыве каштоўнасцямі мінулых гадоў, калі папулярнымі былі тыя смежныя выканаўцы, што сёння спяваюць на “Залатым шлягерах”.

А, вяртаючыся да “Што? Дзе? Калі?”, калі б я мог прыдумаць такую праграму, я яе прыдумаў бы і з задавальненнем вёў, а калі ўжо ёсць геніяльная ідэя, дык грэх ёй не скарыстацца.

— **Вы неяк адсочваеце: ці шмат прапануецца сапраўды новага на модных цяпер конкурсах ідэй, стартап-праектах?**

— Новых ідэй не хапае. Не хапае па-сапраўдному прафесійных і дасведчаных людзей, якія павінны працаваць сучасна ў... сучасных умовах. Скажам, як чалавек, які скончыў музычную школу і сёе-тое разумее ў музыцы, я магу сказаць, што ў нас вельмі моцныя філарманічныя традыцыі, моцная адпаведная адукацыя. А менеджменту ў гэтай галіне няма. Наогул менеджмент культуралагічнай прасторы знаходзіцца ў зародковым стане. Мы ўжо больш як 20 гадоў існуем без “жалезнай заслоны”, і каб быць канкурэнтаздольнымі ў любых галінах, трэба, у тым ліку, умець кіраваць па напрацаваных, апрабаваных гадамі законах цывілізаванага свету. Захоўваючы пры гэтым і сваю ідэнтычнасць. Краіны Балтыі, маючы насельніцтва ў разы менш, чым Беларусь, не толькі не страчаюць сваю самабытнасць, але і з поспехам ўпісваюцца ў сусветны кантэкст. Я, можа, прывяду прыклад не надта высокага мастацтва, але тым не менш. Колькі той Эстоніі? А “Еўрабачанне” выйграла. Латвія выйграла. Значыць, там ёсць сістэма падрыхтоўкі кадраў, якія “варацца” не толькі ў замкнёнай на сабе роднай ВНУ. Відэаочна, што ёсць дзяржпраграма, якая дазваляе людзям выхоўвацца ў лепшых кіна- і музычных акадэміях.

Дзякуй Богу, у нас ёсць разуменне гэтага. Я не так даўно меў зносіны з дырэктарам Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі Уладзімірам Карачэўскім, які курьёзна лістападаўскі ІІ Маладзёжны тэатральны форум краін СНД, Балтыі і Грузіі. Пра што гэта казаў? Пра тое, што Уладзімір Міхайлавіч набыў неабходны і карысны вопыт, пабываўшы першым намеснікам міністра культуры, падвучыўшыся менеджменту ў Францыі, і цяпер будзе прымяняць атрыманыя за мяжой веды на беларускай тэатральнай ніве. Нам бы з дзясятка такіх людзей для пачатку.

— **Нядаўна ў продажы з’явіліся скрынчкі з гарбатай, па ўсёй паверхні якіх наклеплены карцінкі з выявай беларускіх гістарычных дзеячаў. Чай такі стаў адразу даражэй удвая. Як вы лічыце, названыя спосабы дазваляюць прасоўваць культуру, ці...**

— ...гэта штучна прыцягнутая спроба вылучыць дадзены чай сярод канкурэнтаў. Калі б у Беларусі рос свой чай, тады, напэўна, такі падыход меў бы сэнс. “Гэта гарбата з Полацкага рэгіёну. Дарэчы, адсюль Сімяон Полацкі і

■ **...Сённяшнія 14-гадовыя ў нейкіх інтэрнэт-форумах пішуць: “Што? Дзе? Калі?” — ужо не тая”.**

■ **...У нас вельмі моцныя філарманічныя традыцыі, моцная адпаведная адукацыя. А менеджменту ў гэтай галіне няма.**

■ **Наша “нацыянальная ідэя” заключаецца ў тым, што, зведаўшы на сабе столькі войнаў, мы проста хочам жыць у свеце, ні з кім не канфлітуючы.**

Ефрасіння Полацкая...”. Але калі чай завозіцца з Кітая ці В’етнама, то ляпіць на скрынку Ефрасінню Полацкую — гэта не камільфо, ды яшчэ маркетынгавы разрыў сьвядомасці.

— **Што, па-вашаму, з беларускай культуры пры існуючай сёння цікавасці да яе ўнутры краіны можна “прадаць” яе жыхарам?**

— У мяне сэрца радуецца, калі ў якім-небудзь нашым не маленькім горадзе я раптам трапляю ў нармальны рэстаран, у якім магу выпіць кубак нармальнай кавы. Такое павінна быць у кожным горадзе. Усё пачынаецца з нізоў: з добрых туалетаў на вакзалах і ў кавярныхках. Культура пачынаецца з туалетаў.

Турыстычная інфраструктура ў нас мінімальна, унутраны турызм мінімальны: мы ездзім да сваякоў на бліны ды на чарку са шкваркай, а ў сезон — на бульбу. Павінна быць цэлая дзяржпраграма ў галіне турызму. Пра тое не так даўно казаў наш Прэзідэнт: у краіне ёсць мясціны, дзе можна добра адпачыць. Для людзей неабходна арганізаваць такія адпачынак, і арганізаваць так, каб яны гэта рабілі на радзіме. Вось тут і будучы патрэбныя даведнікі, брашуры з цікавымі фактамі аб гарадах, разнастайныя інтэлектуальныя конкурсы, прысвечаныя нашай дзяржаве, тэлевізійныя праграмы, нахштальт “Я люблю Беларусь!”. Няхай бы яны падавалі нейкія факты ў жартаўлівай форме, але людзі ўспаміналі б пра іх, упершыню даведваючыся.

— **Для кагосяці такая “асвета” выглядае дзіўнавата...**

— Праграма папулярызавала беларускасць. Задача заключалася ў тым, каб, умоўна кажучы, 5 адсоткаў жыхароў краіны, для якіх усё гэта выглядала дзіўнаватым, свой пункт гледжання не навязвала б астатнім 95-ці, а дала ім магчымасць падцягнуцца да сябе з дапамогай атрымання новых ведаў. Вось у чым заключалася культуралагічная місія перадачы.

— **“Што? Дзе? Калі?” нясе культуралагічную місію? Ці гэта проста шоу?**

— Ад шоу ў яе павінна быць толькі высокая якасць здымак і “пытальнага” матэрыялу. Перадачу трэба рабіць “смотрибельной”. І я сам не шоумен, які намагаецца кожны раз даводзіць гульню да рахунку 6:5, каб павысіць рэйтынг праграмы. Гэта інтэлектуальны праект, калі хочаце, мой унёсак і унёсак тых, хто працуе на ім, у беларускую культуралогію.

— **А ці існаваў “культурны” складнік у дзейнасці структур, якімі вы кіравалі і кіруеце цяпер: парфумернай, мабільнай сувязі, чайна-кававай? Былы бос маскоўскай кампаніі мабільнай сувязі, беларускае аддзяленне якой вы ўзначальвалі, з выгляду быў увесць “ў культуры” — модны чувак ў модным “прыкідзе”, які слухае рок-н-рол.**

— Гэта сапраўды модны чувак, чалавек незвычайны. Дарэчы, мяне называлі яго малодшым братам: я таксама пісаў лісты народу і быў злёгку, як і ён, “бязбашанны” ў адносінах да жыцця. Праўда, з гадамі я стаў менш рызыкаўным.

Немагчыма жыць у сваёй краіне, як у гасцях. І, напрыклад, калі наша “мабільная” кампанія выйшла з мінскіх крам у рэгіёны, мы вельмі актыўна падтрымлівалі розныя мерапрыемствы на месцах. Нам было цікава, чым жывуць беларускія гарады, чым жывуць іх людзі. А холдынг, які я ўзначальваю зараз, з’яўляецца

шматгадовым партнёрам “Славянскага базару ў Віцебску”. Будзем мы і партнёрамі тэатральнага форуму, пра які я казаў.

— **Нашай краіне патрэбна нацыянальная ідэя?**

— Думаю, не патрэбна. Звярніце ўвагу, што сёння краіны, у якіх былі вялікія нацыянальныя ідэі, пакутуюць, спрабуючы неяк іх захаваць і адначасова інтэграваць у агульнасусветную прастору. Нам тады трэба прайсці двайны шлях, ці што? Спярша стварыць нацыянальную ідэю, а потым, усвядоміўшы, якія мы крутыя, з кім-небудзь інтэгравацца і зоў яе пахаваць?

Наша “нацыянальная ідэя” заключаецца ў тым, што, зведаўшы на сабе столькі войнаў, мы проста хочам жыць у свеце, ні з кім не канфлітуючы. Беларусь — гэта талерантная краіна, якая імкнецца да дабрабыту. І няма чаго больш прыдумляць, што мы такія асаблівыя — гэта быў бы тупіковы шлях. Іншая справа, што над чынам беларуса працаваць, вядома, трэба, каб людзі ганарыліся, што яны жыхары Рэспублікі Беларусь...

Бацька беларускага рок-бізнесу

— **На святанку сваёй бізнес-дзейнасці вы ладзілі канцэрты гуртоў “N.R.M.”, “Ляпіс Трубяцкой”. Чаму сышлі з гэтай сферы?**

— Так, жыццё мяне па кутах пакідала... Канцэрты гэтыя нарадзіліся з таго, што мая маладоць прыпала на сярэдзіну 90-х, калі на змену старому сацыякультурнаму вольнаму часу прыйшоў новы. У першую чаргу мы займаліся арганізацыяй дыскатэк для моладзі, калі, дапусцім, дзяўчынкі педуниверсітэта запрашалі на вечар курсантаў ваеннай акадэміі. Мы здымалі клуб, плацілі арэнду, рызыкуючы сваімі грашыма, і ўсталёўвалі кошты на квітку. Хутчэй, гэта была спроба пярэ, чым імкненне зарабіць. “N.R.M.” у той час ужо быў магутным калектывам, “Ляпіс...” толькі з’яўляўся, і іх кароткія выступы праходзілі ў рамках такіх студэнцкіх абменаў. Потым, убачыўшы, як на іх рэагуе народ, мы сталі рабіць паўнаватасныя канцэрты. А потым я скончыў ВНУ.

— **Маючы зносіны са сферай культуры, ці рэальна было тады зарабіць грошы такім спосабам?**

— Першае футра сваёй жонцы я купіў з канцэрта “Ляпіса Трубяцкага”. Праўда, яно было штучнае.

— **А зараз рэальна?**

— Сярод маіх аднадумцаў ёсць людзі, якія працуюць сёння ў кампаніі, што займаецца такімі мерапрыемствамі. Я, напэўна, не змог бы ў ёй працаваць. Усё ж гэта не такі празрысты, адкрыты бізнес, як мне хацелася б. Маральна было б цяжка. І не цікава. Лягчэй прадаваць неадусаўлёныя прадметы: у маім выпадку — гарбату-каву. Артыстаў “прадаваць” цяжэй хоць бы таму, што тыя ж расіяне лічаць сябе “зоркамі”, параўнальнымі з сапраўднымі заходнімі, а, значыць, і заплыты ў іх адпаведныя. І ўзнікае дысананс паміж тым, колькі даводзіцца з імі ваджацца, і тым, што маеш з іх у выглядзе інтэлектуальнага і фінансавага “выхлапу”. Не зайздросчу я людзям, якія знаходзяцца ў гэтым бізнесе.

Пытанні задавалі:

Сяргей Трафілаў, Алег Клімаў, Пётра Васілеўскі, Юрый Чарнякевіч, Дар’я Амьяльковіч, Аліна Саўчанка, Настасся Панкратова.

Раскадроўка

Тэмы і трэнды

Як бачна ўжо з назваў фільмаў-пераможцаў, зробленых як дарослымі, так і дзецьмі, развагі на тэмы вайны не абмінулі мастакоў. Прычым служкі былі прысвечаны не толькі войнам мінулым — у прыватнасці, Другой сусветнай — але і разглядалі канфлікты цалкам сучасныя, што праглядаліся праз умоўныя, абстрактныя войны, разабрацца ў якіх не пад сілу не толькі іх удзельнікам. Абузднасці і жорсткасці гэтых сутыкненняў, іх цяжкасць — вось тое, што дэманструюць творцы ў работах, незалежна ад свайго ўзросту.

Другі трэнд, якія вывяла праграма — гэта зварот да экалагічнай тэматыкі і, скажам так, культуры талерансці. Апошняя можа працягвацца і ў выхаванні, у прыватнасці, культуры харчавання. Алег Ужынаў, вядомы расійскі аніматар, стваральнік нашумелай “Машы і мядзведзя”, у сваёй новай стужцы “Інь і Ян” як заўжды з гумарам распаўе пра асаблівасці рацыёну розных народаў, навучаючы дзяцей (ды і дарослых) элементарнай паводзе да Інаша. Пасланне рэжысёра — разнастайнасць: кухня, культура, народаў, і, адпаведна, — разнастайнасць свету як норма, папільтурнасць, якой не варта баяцца.

Даволі сабе правесці падобныя паралелі і ў конкурсе фільмаў, створаных дзецьмі. Юнае пакаленне гэтаксама рэфлексуе з таго, што адбываецца навакол; не прайшла не заўважнай практыка таталянага спажывання, якое можа выражацца хоць бы ў абжорстве. Напрыклад, юныя мастакі магілёўскай студыі “Аловак” даюць сваю версію пераставарэння змяі ў вегетарыянку (стужка “Гадзюка-абжора”). А наступствы бяздумнага сілкавання хатніх жывёл выкрывае ў сваёй рабоце “І раптам...” навучнка “Вяснянкі” — у яе рабоце раскормлена гаспадыня котка проста напроста... узрываецца. Так, фільмы дзяцей поўныя неспрадчасці і гумару, але і іх пасланні часам не горшыя за дыдактыку прафесійных карцін.

А гледачы — хто?

Насамрэч, аналізуючы гэтыя дзве праграмы фестываля, нельга не прыйсці да высновы, што дзіцячы і дарослыя конкурсы, па-сутнасці, выяўляюць два магчымыя кірункі развіцця форуму.

Тая самая паштова марка “Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы”.

Міжнародны фестываль анімацыйнага кіно “Анімаёўка”, які прайшоў сёлета ўжо ў васьмнадцаты раз, завяршыўся перамогай іспанскага кіно. Графічная антыўтопія Джосі Маліса “Бенедыто машына V: Націсцунь на курок” сталася кропкай судакранання міжнароднага журы, геаграфія якога сёння дасягнула Амерыкі. “Малы” конкурс — “Я не чараўнік, я толькі вучуся...”, у якім адрываюцца стужкі, створаныя дзецьмі, сёлета “папрос” да 51 фільма і зноў патрабаваў працы асобнага журы. У ім уладальнікамі “Малых крыштальных алоўкаў” сталі выхаванцы дзіцячых студый мультыплікацыі “Пошук” з Новасібірска і “Да” з Санкт-Пецярбурга (Расія) — стужкі “O! Сава!”, “Вялікая памылка”, “Алакай” з Шымкента (Казахстан) і “Легенда аб жэтыгене”, “Хто тут галоўны?”, і “Вяснянка” з Днепрапятроўска (Украіна) — “Азірніся на дом свой” і “Вайна і голубы”.

Занатавала Дар’я АМЯЛЯКОВІЧ

“Анімаёўка” як сутыкненні часу

Першы — гэта анімацыя для дарослых. Пры тым, што ў асноўным конкурсе прысутнічаюць фільмы, створаныя для сямейнага прагляду, год за годам ён становіцца, выбачайце за таўталогію, болей дарослым. Геаграфія форуму расце — і адпаведна ў яго праграме павялічваецца прысутнасць аўтарскай анімацыі, якая ў заходніх краінах — такі ж раўнапраўны суб’ект экранна, як і знаёмыя мультфільмы. Калі расійскія і беларускія аніматары яшчэ імкнуцца захаваць дзіцячага гледача, то многія аўтары сусветнага экранна ўжо даюць арыентацыю на дарослую і прафесійную публіку. Эксперыменты, пошкі новай візуальнай мовы, — вось тое, што іх цікавіць, і, адпаведна, прагляд падобных карцін патрабуе ад гледача пэўных высілкаў. Ці ёсць такія — падтрымліваючы іх, апакаленні і свет змяняюцца. “Сёння, каб глядач пайшоў у кінатэатр, яму трэба прапанаваць блакбастар альбо... блакбайстар. Бо ўсё астатняе ён знойдзе ў Інтэрнэце”, — міжволі пацвярджае маю думку дырэктар магілёўскага форуму і “Кінавідэапракату” Ірына Бялякова. Што ж тады мусяць прапаноўваць фестываль? Як яму далей канцэптуальна развівацца? Ён пачынае ўжо не проста вісяць, а набрыняюць у паветры. І без паўнаватарскага круглагадовай працы дырэктары, лягу, урэшце рэшт, ужо колькі год мусяць займаць фестываль, тут ніяк не абыйсціся. Але пакуль, як гаворыцца, надзея застаецца толькі надзеяй.

Ад мульцікаў — да анімацыі

Фран-пры фесту — “Бенедыто машына V: Націсцунь на курок” Джосі Маліса (Іспанія).

Дыпламант конкурсу — “Лыжка салдата” Ірыны Тарасавай (Беларусь).

Адзін з пераможцаў “малага” конкурсу — “O! Сава!” Аляксандра Харпамава (Расія).

і планшэты. А можна яшчэ гуляць і глядзець “мульты” адначасова. І вось ён, гэты парадокс з аднаго боку, цудоўныя вопыты дзяцей, якія самі робяць маленькія гісторыі. І па другі бок экранна — маленькія спажываючы, якія ўспрымаюць падобныя “каляровыя карцінкі” як штосьці нязвыклае і незразумелае, не падобнае да выяў “дыснеўскіх” і “пік-сарайскіх” фільмаў, да яскравай камп’ютарнай анімацыі. Хто ў гэтым вінаваты? Можна сказаць, вінаваты час, Інтэрнэт, але тое будзе не зусім праўда. Вінаваты мы самі, бо не паспелі разабрацца ў тым, што

анімацыйнае кіно — гэта зусім не забаўка, прадукцыя адмыслова для дзяцей, і далей — зноў мы. Таму што не прывілі сваім дзесям адпаведнага стаўлення да анімацыі — як да розных візуальных практык. Што ў выніку? Дарослы глядач анімацыі ўсё яшчэ не выхаваны, а дзіцячы — ужо страчаны праз камерцыйнае анімацыйнае кіно. Апошняе не заўсёды бывае дрэнным, але не здзіўляйцеся, калі пэтым ваша дзіця не захоча глядзець нічога іншага.

Быць і развівацца

Што ж рабіць? Пераламіць сітуацыю хача б у малым маштабе і з’дольны падобныя фестывалі, дзе магчыма ўбачыць іншыя фільмы і іншую візуальную мову. І ў дазеным кантэксце “Анімаёўка” становіцца тым самым месцам сустрэчы розных культур і падыходаў, якія ўсё болей патрабуюць належнай артыкуляцыі. Нягледзячы на тое, што фестываль па-ранейшаму трымае планку, застаючыся фарпостам “старой добрай мультыплікацыі”, час робіць свае! “Анімаёўка”, магчыма, і выконвае сваю місію, але пакаленні і свет змяняюцца. “Сёння, каб глядач пайшоў у кінатэатр, яму трэба прапанаваць блакбастар альбо... блакбайстар. Бо ўсё астатняе ён знойдзе ў Інтэрнэце”, — міжволі пацвярджае маю думку дырэктар магілёўскага форуму і “Кінавідэапракату” Ірына Бялякова. Што ж тады мусяць прапаноўваць фестываль? Як яму далей канцэптуальна развівацца? Ён пачынае ўжо не проста вісяць, а набрыняюць у паветры. І без паўнаватарскага круглагадовай працы дырэктары, лягу, урэшце рэшт, ужо колькі год мусяць займаць фестываль, тут ніяк не абыйсціся. Але пакуль, як гаворыцца, надзея застаецца толькі надзеяй.

Сваім вопытам працы з дзецьмі падзяліўся і кіраўнік казахскай студыі мультыплікацыі “Алакай” Максют Жарымбетай. “Калі мы толькі адкрыліся, да мяне прыйшлі ажно 30 чалавек. А сёння засталася толькі 2. Але тыя два — таго вартыя!” — кажа ён, і знаёміць з Бакбергеном Сапаравым, сваім вучнем, які ўжо ў якасці прэзёра “Анімаёўкі”, прыехаў на магілёўскі кінафорум. “Так, я вельмі хачу звязаць свае жыццё з кінематографам, — прызнаецца мне Бакбергэн, — і вельмі хвалюся, каб у мяне ўсё атрымалася, каб нішто і ніхто не перашкоділа”. “А чаму вышлі іншыя студыі?” — удакладняе ён, — бо думалі, што на занятках, напэўна, будуць гуляць у камп’ютарныя гульні, у “Warcraft”... А тут працаваць трэба. Мярдуна і карпатліва. Дзе ж вынік таго варты!”.

Будучыня — за энтузіястамі

Але, прынамсі, усё ж пэўныя зрухі ў агульнай расстаноўцы сіл назіраюцца. Вялікім задавальненнем на сённяшнім форуме для мяне сталі стасункі з кіраўнікамі дзіцячых анімацыйных студый. У большасці, гэта энтузіясты, часам нават без мастацкай адукацыі, якія “хворыя” на анімацыйную творчасць. Адзі-

Меркаванні аднаго з заснавальнікаў і кіраўніка магілёўскага форуму нахонт неабходнасці дырэктары “Анімаёўкі”, а таксама водгукі гасцей фесту можна будзе прачытаць у **бліжэйшых нумарах “К”**.

ночкі і сем’і, яны самастойна засвойваюць анімацыйныя праграмы, малююць, чытаюць адмыслова літаратуру, прыдумваюць, — і натхняюць дзяцей да працы і фантазіі. “Перад тым як паехаць на “Анімаёўку”, я даў сваім заданне прыдумаць тры казкі на новы лад, — дзеліцца са мной заснавальнік дзіцячай анімацыйнай студыі “Векстар” з Гомеля Сяргей Ігалушкін. — Трэба развіваць мысленне дзяцей, прымушаць фантазіраваць, бо толькі адварніся — тут жа ўткнуцца ў свае планшэты”. Удалося на форуме пазнамацца і з энтузіястамі-аніматарамі, якія заснавалі сямейную анімацыйную студыю. Бацькі Віктар і Вікторыя пачалі даламагаць свае дачы Настасі рабіць мультфільм — і ўцягнуліся, скажам так, у працэс. “Вядома, зараз ужо хацелася б сабраць групу дзяцей, пашырыць вытворчасць, — прызнаецца Вікторыя Мірончык з Барысава, — але не ведаю як гэта ўсё афармляць, ды якая ўстанова прыме, бо рэагуюць па-рознаму”, — выяўляе яна, у тым ліку, і падзронае стаўленне некаторых інстытуцый да падобных ініцыятыў. Чувць тое дзіўна, бо гэтыя энтузіясты — магчыма, адныя з нямногіх, хто спрычынае дзяцей да творчасці і кіно.

Сваім вопытам працы з дзецьмі падзяліўся і кіраўнік казахскай студыі мультыплікацыі “Алакай” Максют Жарымбетай. “Калі мы толькі адкрыліся, да мяне прыйшлі ажно 30 чалавек. А сёння засталася толькі 2. Але тыя два — таго вартыя!” — кажа ён, і знаёміць з Бакбергеном Сапаравым, сваім вучнем, які ўжо ў якасці прэзёра “Анімаёўкі”, прыехаў на магілёўскі кінафорум. “Так, я вельмі хачу звязаць свае жыццё з кінематографам, — прызнаецца мне Бакбергэн, — і вельмі хвалюся, каб у мяне ўсё атрымалася, каб нішто і ніхто не перашкоділа”. “А чаму вышлі іншыя студыі?” — удакладняе ён, — бо думалі, што на занятках, напэўна, будуць гуляць у камп’ютарныя гульні, у “Warcraft”... А тут працаваць трэба. Мярдуна і карпатліва. Дзе ж вынік таго варты!”.

Хача б у дачыненні да гэтага хлопчыка можна сказаць, што пакуль у кіно “не ўсё страчана”.

К

Выглядае так, што Гран-пры стала прапісана ў сталіцы. Бадай, адзінае выключэнне з гэтай завадзёнкі, калі галоўны прыз паехаў у ргіён, — 2003 год, тады ім быў уганараваны будынак Спецдыспансера ў Гомелі. Але ж гэта і зразумела, бо менавіта ў сэрцы краіны рэалізуюцца найбольш амбітныя праекты. Разам з тым, у сталіцы больш выразна выяўлены і “болевыя кропкі” архітэктуры і горадабудаўніцтва. На прэс-канферэнцыі, што ладзілі арганізатары фестываля, менавіта на падставе мінскага досведу быў агульна шэраг надзённых праблем фарміравання паўнаватарскага жыццёвага асяроддзя гараджаніна. Калі ж браць да ўвагі ступень урбанізаванасці Беларусі, дык названыя праблемы датычныя краіны ўвогуле. На жаль, даводзіцца канстатаваць адсутнасць эфектыўнага творчага сумоўя архітэктараў і мастакоў. Гаворка ідзе не пра ўнікальныя аб’екты, кшталту Нацыянальнай бібліятэкі альбо Палаца Незалежнасці. Тут усё акрамя як мае быць. А вось вялікая гарадская прастора, асабліва ў новых, яшчэ па-сапраўднаму не абжытых раёнах, нават пры наўнасці даволі прыгожай архітэктуры, з-за адсутнасці арт-аб’ектаў і дызайну асяроддзя, уяўляецца не вельмі ўтульнай — халоднай, інакш кажучы. Тым часам у Верхнім горадзе ўжо адчуваецца перабор скульптурнай пластыкі — тут і бронзавая губернатарская праплетка, і скульптура воіта, і гарадскія ступі. Яно і не здзіва, кожнаму мастаку хочацца, каб ягоны твор аздабляў цэнтр сталіцы. Але варта не абмінуць увагай і іншыя раёны, падумаць пра больш-менш раўнамернае распаўсюджанне эстэтыкі па ўсёй гарадской тэрыторыі.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Што відаць за завядзёнкай?

Такой бачыцца архітэктарам набярэжная Свіслачы.

Такім бачыцца адноўленае старажытнае Бярэсце ў студзніцкім праекце.

рэзны адзін з сяброў аркамітэта фестываля, прыватны інвестар, пры наўнасці вялікіх грошай, можа ўплічыць свой “дамок” у мясціну забудовы, можа праігнараваць афіцыйна зацверджаныя генеральныя планы і горадабудаўнічыя канцэпцыі. А “дамок” гэты — паверхаў у дваццаць пяць... Прыводзілі і канкрэтныя прыклады некарэктнага ўмяшальніцтва ў гарадское асяроддзе. “Газпрам”, які зараз будзе на месцы колішняга аўтавакзала “Маскоўскі” свой шматфункцыянальны комплекс гмах, скарыстаў фестываль, каб прапярэць гэты праект. У памішанні Ратушы быў прадстаўлены макет комплексу, побач з макетам на вялікім экране сродкамі анімацыі распавядалася пра тое, як “Газпрам-цэнтр” упрыгожыць нашу сталіцу, паспрыяе

развіццю бізнесу ў Беларусі, гэты гмах гораду. Ёзта ж інфармацыя была прадублявана і ў буклетах, якія ляжалі побач на палічках. Паглядзіць-паслухае-пагартае чалавек паспаліты, і пачне думаць, а мо і насамрэч невялікая стра-та — той аўтавакзал? Вунь якую прыгажосць на ягоным месцы збудуюць... Паслухаўшы размову двух архітэктараў, што абмяркоўвалі праект “Газпрам-цэнтра”, я запытаўся ў іх, ці не створыць гэты гмах для Нацыянальнай бібліятэкі, якую мы пазічынем у Леніна і новая скульптурная рэтра-пластыка на плошчы Леніна. Не толькі Гомск, але і іншыя буйныя гарады Беларусі можна лічыць комплекснымі помнікамі “сталінскага ампіру”. Менавіта ў гэтых формах адраджаліся нашы гарады пасля вайны. Але бу-

давалі тады ў танных матэрыялах, свядома ішлі на спрашчэнне форм, засяроджаліся на фасадах, не надта турбаваліся пра перыферыю, двары, унутрыквартальную аздобу. Сёння ж мы можам дарабіць у якасных матэрыялах і з добрай якасцю тое, на што ў будаўніцкай другой паловы 1940-х — першай паловы 1950-х не было грошай і кваліфікацыі. Мне прыйшоўся б да спадобы, калі б ампірны праект у самым цэнтры горада дапоўніўся ампірна набярэжная Свіслачы.

Студзніцкія работы пакінулі прыемнае уражанне, але без захаплення. Мне падалося, што ім бракуе пацуюча ансамблевасці, нават калі ансамбль замоўлены ў назве праекта. Ёзта рэчы самі па сабе прыгожыя, але яшчэ пытанне, ці будуць яны прынятыя асяроддзем. Са згаданага шэрагу

станюча вылучаецца праект рэвіталізацыі (інакш кажучы, адраджэння) забудовы Шпітальнай выспы Бярэцкай крэпасці. Вядома, што Расійская імперыя дзела таго, каб пабудавалі Бярэцкую крэпасць, знішчыла старажытны і прыгожы горад Бярэсце. Шпітальная выспа знаходзіцца, так бы мовіць, на ўскрайку ад Мемарыяла, ніяк не задзейнічана ў структуры крэпасці як помніка, і як турыстычнага аб’екта. Вось студэнты і прапаноўваюць адрадзіць там старое Бярэсце, але ў формах не аўтэнтычных, а ствілазавых. Зрабіць наватрар, які даваў бы ўяўленне пра тое, што было тут у старадаўнасці. Падобныя ідэі даюць наўнасць у паветы, а цяпер набываюць і матэрыяльнае ўсабленне. Як жожная сістэмная праца, работа архітэктара мае ў падмурку руціну, вырашэнне штодзённых актуальных задач. Беларускія архітэктары будуць неабходныя краіне

жытло, прамысловыя, гаспадарчыя, сацыяльна-культурныя аб’екты. Пры гэтым імкнучыся надаць ім стыльвыя рысы, што адпавядаюць сучасным стандартам эстэтыкі і функцыянальнасці. Адным словам — рўціна, будзённасць. Але ад прагляду экспазіцыі архітэктурнага форуму ў мяне склалася ўражанне, што гэта штодзённая праца мае мтаэй пошук шляху, па якім мусяць ісці Беларусь. Як нам быць — становіцца краінай у стылі хай-тэк, капіраваць чужыя змарачосы, чужую эстэтыку і ментальнасць, падтрымліваюць пад сучасныя трэнды або мэтаанкіравана захоўваць аблічча невялікай утульнай, сумаштабнай чалавечы, культурна і гістарычна насычанай еўрапейскай краіны? А вы як лічыце?

К

Каханья-родненькія нашы купалаўцы

Юбілей на адным дыханні

95-цігадовы ўзрост, магчыма, адчувальны для чалавека, але ні ў якім разе не для тэатра. Купалаўскі сёння — свежы, бурлівы, самаўпэўнены, нібы падлетак. У той жа час па-даросламу іранічны, поўны лоску, годнасці і лірыкі.

Аліна САЎЧАНКА

Юбілей было вырашана адзначаць цягам двух дзён. 14 верасня па плану адбылася ўрачыстая цырымонія гашэння маркі ў каміннай зале тэатра. Міністэрства сувязі і інфарма-

тызацыі Беларусі выпусціла ў свет паштовую марку “Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы” з серыі “Тэатры Беларусі”. Такім чынам, канверты з залатой эмблемай галоўнай беларускай сцэны знойдуць сваіх адрасатаў у дзясятках краін, дзе, дарэчы, Купалаўскі ведаюць і любяць. На мерапрыемстве гашэння маркі прысутнічалі генеральны дырэктар Павел Паляўко і мастацкі кіраўнік установы Мікалай Пінгін, а таксама вядучыя артысты тэатра — купалаўцы Віктар Манаеў, Зоя Белыхвосік і Зінаіда Зубкова.

Зоя Белыхвосік — паловы “пагарыныя прылкі”.

Павел Ярэменчэ з набыткамі пра маскоўку.

На экране — легендарныя Сяргей Станюка і Леанід Купалаўскі.

Асноўная дзея прыйшла на вечар аўторка: была паказана вялікая святлоная імпрэза ў 2-х актах. Больш чым праз стагоддзе ў будынку тэатра зноў “дэбютаваў” нетыповы для 2015-га спектакль “Сфінкс” Актава Фелье, некалі модная французская сапрана пастаноўка, якая зараз глядзіцца адначасова камічна і эжэтычна. Такі зварот да гісторыі тэатра атрымаўся настолькі ўдалым, наколькі гэта ўвогуле магчыма. Тым больш, што гэтакім паспрыяў сам лёс: гэст п’есы быў наўна адшуканы супрацоўнікамі беларускай кампаніі ў архівах адной з пецярбургскіх бібліятэк.

Другі акт юбілейнага вечара складаўся з тэатралізаванага парада, калі глядач змог узнавіць у памяці любімыя спектаклі ці ўпершыню паба-

чыць культавыя пастаноўкі Нацыянальнага акадэмічнага, якіх ужо няма ў дзеючым рэпертуары. “Трыбунал”, “Людзі на балоце”, “Гаральд і Мод” — з дапамогай архіўных відэазапісаў і тэлеспектаклей мінулых гадоў жывыя легенды Купалаўскага перайгралі ўр’юкі з п’ес, у якіх калісьці выконвалі галоўныя ролі са сваімі, калі модная французская сапрана пастаноўка, якая зараз глядзіцца адначасова камічна і эжэтычна. Такі зварот да гісторыі тэатра атрымаўся настолькі ўдалым, наколькі гэта ўвогуле магчыма. Тым больш, што гэтакім паспрыяў сам лёс: гэст п’есы быў наўна адшуканы супрацоўнікамі беларускай кампаніі ў архівах адной з пецярбургскіх бібліятэк.

Другі акт юбілейнага вечара складаўся з тэатралізаванага парада, калі глядач змог узнавіць у памяці любімыя спектаклі ці ўпершыню паба-

К

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Кажучы пра папулярнасць Цэнтра ў жыхароў горада, спадарыня Маліноўская сказала, што тыя, хто жыве паблізу вакзала, у курсе падзей у КСЦ. Аднак сярод удзельнікаў творчых аб'яднанняў няма і людзей з іншых раёнаў горада. Гурткі цэнтра, акрамя хору, — платныя (штомесячна — 100-150 тысяч рублёў). Пазабюджэтных сродкі атрымліваюць тут і за кошт правядзення заказных канцэртаў. Алена Аляксандраўна адзначыла, што Віцебскае аддзяленне Беларускай чыгункі фінансуе сваё "дзіця" ў магчымым аб'ёме, але ж хочацца большага! Часцей мяняць, напрыклад, касцюмы, якія зношваюцца хутка, рэквізіт, апаратуру, прызначаную для правядзення дыскатэк. Але ў грашовым сэнсе "ўсё тут веселішае, чым у некаторых установах культуры Віцебска".

— Нават у некаторых мінскіх не так весела, — дадае Сяргей Жбанкоў.

P.S. ад Жбанкова

— Мне здаецца, каб Мулявін жыў да гэтага часу, ён працягваў бы дзейнасць ансамбля "Песняры" і перадаваў вопыт маладым. Выдатна, што ёсць Дзяржаўны ансамбль "Песняры", які б ён ні быў, што ідзе дарогай, пракладзенай Уладзімірам Георгіевічам, захоўвае і спрабуе развіваць яго ідэі. Інакш пры імклівым з'яўленні і знікненні музычных тэндэў, творчасць Мулявіна магла б апынуцца прыхаванай пад грудай музычнага хлама.

Каледж пачынаецца з...

У Каледж культуры і мастацтваў (былое Віцебскае дзяржаўнае вучылішча мастацтваў) мы трапілі таксама ў самы "прыдатны" момант — у той час, калі ў ім працавала прыёмная камісія. У пакоі, у якім яна размяшчалася, Сяргей Жбанкоў душэна павітаў дырэктара ўстановы Ірыну Абдулаеву і намесніка па выхаваўчай працы Мікалая Грушэўскага.

— На 54 бюджэтных месцы паступіла 107 заяў, — паведаміла Ірына Станіславаўна. — Конкурс, якому могуць пазайздросціць рэспубліканскія ўстановы падобнага тыпу. (Да таго ж, выпусцілі ў гэтым годзе 44 чалавекі, а было 95 заявак!) Упер-

Экспрэс-тур з V.I.P.-земляком: Віцебск

шыню на акцёрскую спецыяльнасць набралі студэнтаў на базе дзявятых класаў агульнаадукацыйных школ. Пытанне не ў тым, ці правільна гэта: эксперымент цікавы, але пайсці на яго вымусіла неспрыяльная дэмаграфія, калі ў апошнія гады знізілася колькасць тых, хто паступае ў творчыя ВНУ. Наогул, тэндэнцыя такая: у той жа Расіі аддаюць перавагу абітурыентам, якія маюць за плячыма сярэднюю спецыяльную адукацыю.

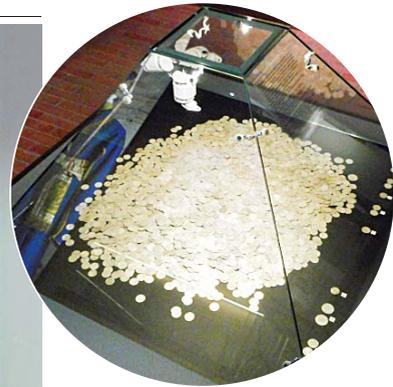
— Дык вось, — вяртаецца да тэмы свайго абітурыентства Жбанкоў, — даведаўшыся, што харавога аддзялення ў вучылішчы няма, мы з Валянцінай Мацулевіч разгубіліся, але нас спыніла выкладчык акцёрскага майстэрства Марыя Котава. Яна нас прывяла да дошкі, на якой былі напісаны назвы спецыяльнасцей і колькасць месцаў. Я гляджу — тое, што трэба: "Акцёрскае мастацтва тэатра лялек". Пяць чалавек набіраецца, падало дакументы трое! Я і падаў свае, прайшоўшы двухтыднёвыя падрыхтоўчыя курсы, дзе пазнаёміўся са сваёй будучай жонкай Вікай, з якой пазней трапіў і ў "Лелію" (цяпер яна актрыса Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра). Паступіў, а падчас вучобы, акрамя вузкай спецыялізацыі, нам выкладалі яшчэ акцёрскае мастацтва наогул, сцэнічнае маўленне (я яго, дарэчы, ужо гады тры сам выкладаю ў Акадэміі мастацтваў), мы разыгрывалі эцюды. Да таго ж, у спектаклях, праектах удзельнічалі студэнты з розных патэкаў, ішло творчае ўзаемапракніненне. І атрымалася так, што і лялькі мне падабаліся, але не сталі пераважаць. Маімі былі спеў, вакал. А размеркаваўся я, натуральна, у віцебскі Беларускі тэатр "Лялька". Але выправіўся ў Мінск, у Акадэмію мастацтваў, куды ў 2005-м і паступіў на спецыяльнасць "Акцёрскае мастацтва (музычны тэатр)".

— Мне здаецца, вось з тым выпускам, у які ўваходзіў Сяргей, можа, на пару гадоў раней, у тады яшчэ вучылішчы і пачалі змяняцца ўзаемаадносінны паміж выкладчыкамі і студэнтамі, — разважае спадарыня Абдулаева. — Вучні сталі разглядацца іх настаўнікамі як паплечнікі, мы сышлі ад школьнай сістэмы. А ў творчасці інакш і нельга!

Але выпускнікоў каледжа і тых, хто імкнецца ў яго, Ірына Станісла-

Сяргей Жбанкоў у роздумях пра культуру...

Пра перспектывы, "прыдатны момант" і музейны квартал

Не "...Базарам"

Экспанаты Абласнога краязнаўчага музея.

ваўна не ідэалізуе. Хвалюе яе тое, з якім багажом, нягледзячы на яшчэ юны ўзрост, прыходзяць у ККІМ паступаць некаторыя: не начытаныя, аднабока інфармаваныя, са слабымі творчымі задаткамі, якія маюць веды ў галіне мастацтва на ўзроўні тытульных старонак Інтэрнэту, яму прысвечаных. "Забівае" спадарыню Абдулаеву, калі студэнты, тлумачачы прычыну, па якіх яны не ходзяць у музеі, на выстаўкі або на канцэрты: яны тое бачылі, чулі... у Сеціве.

— Адна выпускніца неяк сказала мне: "Я не люблю Шагала і не абавязана яго любіць!"

— Ну, Ірына Станіславаўна, сапраўды ж не абавязана... — кажу ў адказ я.

— Дык яна нават у музеі Шагалаўскім не была, як высветлілася з нашай з ёй гутаркі! Разумеецца, вось гэтая "апрыёрнасць" — жорсткая, безапеляцыйная, пабудаваная на негатыве, нічым, па сутнасці, не падмацаваная, — сустракаецца ў цяперашняга пакалення, выхава-

нага не лепшымі СМІ. Таму і цяжкая задача педагогаў ССНУ і ВНУ: зацікавіць чалавека, паказаць, даць кірунак, штуршок, а далей усё залежыць ад яго самога, ці хоча і ці можа ён развівацца. Веды ўсім даюцца аднолькавыя, але хтосьці засвойвае іх на 4 балы, а хтосьці — на 10. Я не драматызавала б сітуацыю, што, маўляў, сёння ў невялікіх гарадах, вёскі размяркоўваюцца толькі тыя, хто так-сяк атрымаў профільную адукацыю. У далёкай вёсачы можна сустрэць выдатных, раз-

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

Маларытчына /

Узяць у рукі кнігу...

Сення людзі сталі менш чытаць. Прычыны для таго — розныя, але ўсе маюць права на існаванне. Аднак, перш чым адмаўляцца ад кнігі, зазірнем у бібліятэкі Маларыцкага раёна.

Бібліятэчным абслугоўваннем насельніцтва займаецца 21 бібліятэка: цэнтральная раённая, дзіцячая, 16 сельскіх (9 — у аграгарадах), 2 сельскія бібліятэкі-клубы, перасоўная бібліятэка-філіял (бібліобус). Агульны фонд — больш за 256 тысяч асобнікаў, а наведваюць бібліятэкі звыш 12 тысяч чалавек у год. Сення ж установа сталі не толькі месцам чытання і зносін, але і цэнтрам прыцягнення захопленых і дапытлівых людзей: мясцовых літаратараў, рукадзельніц, майстроў прыкладнага мастацтва. Тут падтрымліваюць любы творчы пачынанні і прапановы ўсіх груп насельніцтва.

Адна з эфектыўных форм работы з чытачамі і арганізацыі іх вольнага часу — стварэння пры бібліятэках аматарскія аб'яднанні: клубы па інтарэсах, літаратурна-паэтычныя групы. Іх — паўтара дзясятка.

Цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма прадстаўлена сайтам (maloritalib.by), дзе наведвальнікам даступна інфармацыя па новых паступленнях у фонды, па мерапрыемствах, якія праводзяць бібліятэкі. Колькасць віртуальных наведванняў, у параўнанні з мінулым годам, павялічылася ўтрая.

Для людзей з праблемамі зроку раённая бібліятэка прапануе рабочае месца з партатыўным электронным відэапапярэднякам, камп'ютарам з выходам у Сеціва і спецыяльнымі праграмамі "Павелічэнне", "Агучванне" (закупленымі ў 2012 годзе). У фондзе РЦБС — 64 адзінкі аўдыявізуальных дакументаў.

Бібліятэкі раёна бяруць удзел у шматлікіх мерапрыемствах і атрымліваюць узнагароды. Так, па выніках XXIII рэспубліканскага конкурсу "Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры", Лукаўская сельская бібліятэка (бібліятэкар Ларыса Анішчук) стала пераможцам у намінацыі "За навацыі ў галіне бібліятэчнай справы".

Дык ці патрэбна сення бібліятэка? Меркаванне пенсіянеркі, актыўнай чытачкі Маларыцкага раённай бібліятэкі Вольгі Шахавай:

— Маладыя людзі запампоўваюць неабходную літаратуру з

камп'ютара. Але ў многіх іншых тэхнікі няма, і не прадбачыцца... Ды і, мабыць, позна яе асвойваць... І вось што хачу сказаць: калі бярэш у рукі звычайную "жывую" кнігу, адчуваеш цягло старонак... Не, нават у самай глухой вёсцы патрэбна бібліятэка. Яшчэ і таму, што яна месца сустрэч ды стасункаў.

А вось меркаванне вучаніцы 10 класа Маларыцкай гімназіі Кацярыны Сілюк:

— Камп'ютар, безумоўна, — гіганцкая дапамога ў вучобе, сродак адпачынку, чытання. Але кніга — гэта не толькі праца пісьменніка, гэта і клопат ілюстратара, выдаўца. Ёта твор мастацтва, які можна пагартаць, патрымаць у руках. Электронныя бібліятэкі, несумненна, зручныя, хуткія, не трэба купляць дарагую кнігу, калі табе проста хочацца яе прачытаць, але... Ёта ўсё адно, што пагуляць па віртуальным лесе і палюбавацца сонейкам на маніторы.

— Я лічу, што сёння бібліятэка патрэбна і для горада, і для вёскі, — мяркуе Наталля Кузьміцкая, дырэктар Маларыцкай ЦБС. — Ёта адзіная ўстанова культуры, дзе можна бясплатна ўзяць кнігу і прачытаць яе. Бібліятэка не проста сховішча — тут пануе асаблівае атмасфера ведаў і мудрасці. Бібліятэка ідзе ў нагу з ча-

сам. У работу ўкараняюцца новыя тэхналогіі. Мы ствараем электронны каталог, які будзе выстаўлены на нашым сайце. Наша база даных, напрыклад, "Вялікая Айчынная вайна", складаецца з 12 электронных прадуктаў, большасць з якіх можна лічыць самастойнымі. Алічбавана каля 100 артыкулаў перыёдыкі, раздзелаў кніг, гісторыка-дакументальнай хронікі Маларыччыны, мемуараў, успамінаў, ваенных хронік... Ствараем базы аб вёсках раёна, першая — "Вёска Лукава". Планаецца стварыць такія базы па ўсіх аграгарадах.

Галіна КУЧЫНА,
загадчык аддзела
бібліятэчнага маркетынгу
Маларыцкай ЦБС

Барань / Пераможцы і прызёры

Навучэнцы фартэп'янага аддзялення дзіцячай школы мастацтваў № 3 Барані сталі пераможцамі і прызёрамі VII рэгіянальнага фестывалю дзіцячай творчасці "Славянскі карагод-2015", які адбыўся ў Горках.

Бібліятэкар Маларыччыны, на выездзе ў родных сёлах.

Сэлфі ў Каледжы культуры і мастацтваў.

Валерый Шышанаў (злева), Сяргей Жбанкоў і інтэрв'ю.

адзіным

З выстаўкі "Віцебск: партрэт на фоне часу".

умных, таленавітых клубных работнікаў, выкладчыкаў! І, як правіла, "шэрасць" там не затрымліваецца, ды і не трымаюць яе. Але дэфіцыт якасных спецыялістаў ёсць. Гэта сапраўды дзяржаўная праблема, і не проста ў галіне культуры: чаму ў нас з году ў год праходзяць адны і тыя ж фэсты, адны і тыя ж святы, звязаныя з традыцыямі? Колькі іх — беларускіх, агульнаславянскіх?! Процьма! Дык лягчэй жа ўсё зрабіць па гатовай метадыцы або сцэнарыі з Інтэрнэту.

Не ведае спадарыня Абдулаева, калі каледж адрамантуюць (аўдыторыі літаральна "стогнуць"). Распрацаваны праект вучэбнага корпусу — з мансардай, канферэнц-залай. З дапамогай пазабюджэту (аплата вучобы, выязныя канцэрты) глядзельная зала мае амаль той выгляд, як задумвалася, — з новым абсталяваннем, крэсламі, пафарбаванымі сценамі; "перазагружаны" прыбіральні; у новае памяшканне заехала сталоек.

P.S. ад Жбанкова

— Апошнія значныя для мяне работы ў тэатры — капуснік "Капуста па-рускі" і спектакль "Кола каханьня" па Самерсету Моэму (граю ролю Тэдзі). На жаль, з-за праблем з нагамі (прышлося нават звярнуцца да дактароў) мяне не задзейнічалі ў "Дванаццатай ночы", прэм'ера якой прызначана на сярэдзіну восені. У кіно — серыялы "У сусор'і Стральца" (пра знакамітага савецкага футбаліста Эдуарда Стральцова) і "Дзяржаўная мяжа" (фільм "Чорнае павуцінне"). Іх яшчэ не паказвалі па тэлебачанні, а таму я з лёгкім мандражом чакаю прэм'ер.

У прыватнасці і ў цэлым

Заўсёднаму Абласнога краязнаўчага музея Жбанкоў не быў. Калі што і вабіла яго сюды, дык выстаўкі зброі. Краязнаўства, гісторыі Сяргею хапала ў школе. Сапраўдная цікавасць да роднага краю, традыцый, мовы ў ім прагнулася нядаўна: літаральна на парозе леташняга 30-годдзя. Ён прыгадвае выпадак, калі на адной з FM-станцый яго па-

прасілі даваць інтэрв'ю на беларускай мове, якой, як аказалася, артыст валодаў сярэдне. Гэты канфуз і стаў адпраўной кропкай, каб паглыбіцца ў беларускую культуру наогул.

— У тым і адна з задач музея, — кажа намеснік дырэктара па навуковай рабоце Валерый Шышанаў, — каб спрыяць ліквідацыі прабелаў у адукацыі чалавека. Я працую тут 23 гады і магу падзяліцца наступным назіраннем. Не сказаў бы, што за гэты час узровень ведаў у віцябчан пра рэгіён і пра краіну вырас. Але магчымасцей здабыць тыя веды стала значна больш, і тут усё залежыць ад таго, ці ёсць жаданне канкрэтнай асобы. Аднак, пры гэтым, на мой погляд, людзі абмяжоўваюцца мінімальным базісам, не ідуць глыбей, перастаюць хадзіць у бібліятэкі, не так актыўна наведваюць музеі, задавальняючыся Інтэрнэтам. Не ўсё, вядома, блага, але тэндэнцыі — відавочныя.

На наведвальнасць музея Валерый Аляксеевіч не скардзіцца: паток наведвальнікаў дастаткова роўны, без спадаў. А да недахопаў у працы ўстановы адносіць тое, што ў ёй так і не змаглі стварыць паўнаватарскія экспазіцыі: у

Святы і будні

Развітваючыся з Віцебскам, думаю пра тое, што, мабыць, святы ў ім не завяршаюцца круглы год: "Славянскі базар..." даўно скончыўся, а з якойсьці з адкрытых пляцовак (а мо і з некалькіх) грае на ўвесь вячэрні горад гучная музыка.

— Для мяне Віцебск — гэта, гледзячы скрозь "культурную" прызму, і горад-"візітука" для краіны (прычым "вокладкаваць", "постэрнасць" яго грунтуецца на гісторыі, традыцыях), і сучасны, — рэзюмуе Сяргей Жбанкоў. — Два гады таму ў рамках "Славянскага базару..." Горкаўскі тэатр паказваў тут "Пане Каханку". Мне ўдалося паблукса па фестывальным Віцебску, адзначыць нейкія культурныя праекты і акцыі. Што заўгодна можна казаць пра фестываль, але тое, што ён рухае беларускую культуру, беларускае мастацтва, для мяне відавочна!

P.S. ад аўтара

А праблема камфортнай дастаўкі турыстаў у Музей-сядзібу Рэгіна "Здраўнёва", пра якую мы неаднаразова пісалі, на жаль, так і не вырашылася да канца...

Фота аўтара К

Анатоль Бутэвіч падчас сустрэчы з навучніцамі.

Дыпламанты конкурсу "Славянскі карагод-2015".

"Славянскі карагод" — гэта адкрытая пляцоўка для юных талентаў з Беларусі і Расіі. У склад журы ўвайшлі вядучыя выкладчыкі Магілёўскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя М.А. Рымскага-Корсакава і Магілёўскай дзяржаўнай гімназіі-каледжа мастацтваў.

З 54-х удзельнікаў інструментальнага кірунку далёка не кожнаму далася прызавое месца. Нягледзячы на такую канкурэнцыю, дыплом першай ступені атрымаў наш фартэпійны ансамбль "Квінтолька": Мар'яна Лесніна і Таццяна Ізмайлава; дыпламамі адзначаны і выступленні Паліны Пастаговай, Антаніны Панчук, Сафіі Андросавай.

Наталля ЛАТЫШАВА, настаўнік Аршанскай дзіцячай школы мастацтваў № 3 горада Барані

Вялікая Бераставіца / На роднай мове

"Каго любіш?" — "Люблю Беларусь!" — "Дык узаемна!" — пра гэты знамяці дзвіз паўстанцаў Кастуся Каліноўскага ўзгадаў васьмікласнікам Вялікабераставіцкай СШ вядомы беларускі пісьменнік і да-

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

следчык айчынай гісторыі Анатоль Бутэвіч падчас сустрэчы ў Бераставіцкай раённай бібліятэцы імя В.М. Кавалевскага.

Анатоль Іванавіч падкрэсліў, што трэба любіць і шанаваць Радзіму, ведаць гісторыю сваёй краіны і ні ў якім разе не саромецца беларускай мовы. Гэта, дарэчы, адна з ідэй, якую прапагандуюць і даносяць да розуму і сэрцаў людзей удзельнікі Беларускай рэспубліканскай культурна-асветніцкай экспедыцыі "Дарога да Святыняў", якая штогод ладзіцца напярэдадні Дня беларускага пісьменства. Анатоль Бутэвіч — яе ўдзельнік, таксама як і паэт Міхась Башлакоў, і народная артыстка Беларусі Марыя Захарэвіч. Сваімі думкамі наконт захавання еднасці хрысціянскіх асноў і духоўных каштоўнасцяў, якія павінны сёння выхоўваць мастацтва і літаратура, госці падзяліліся з бераставіцкімі юнымі чытачамі.

Распачаў сустрэчу Міхась Башлакоў. Ён распавёў пра сваю творчасць, а потым працягнуў некалькі ўласных вершаў. Прычым, у аўтарскім выкананні яны прагучалі асабліва шчыльна і пранізліва, арганічна. Пацучь гэта, згадзіцеся, дарагога каштуе.

Анатоль Бутэвіч расказаў пра адну з загадак праваслаўнага хрысціянства: Дабрадаты агонь ад Труны Гасподняй, які цудоўным чынам з'яўляецца напярэдадні Уваскрэсення Хрыстова. Цяпер, у адрозненні ад былых часоў, за яго з'яўленнем могуць сачыць не толькі паломнікі, якія знаходзяцца ў храме Уваскрэсення Хрыстова ў Ерусаліме, але і тэлеглядачы ва ўсім свеце.

Гаворка ішла і пра Радзівілаў. — На жаль, яшчэ можна сустрэць крытычныя адносіны да гэтага роду, маўляў, навошта іх гераізаваць, яны — прыгняталінікі народа, — падкрэсліў Анатоль Іванавіч. — Аднак гэта той са шматлікіх родаў, які для нашай зямлі зрабіў вельмі і вельмі шмат. Яны і будавалі, і кніжкі выдавалі, і карціны збіралі — усё дзеля беларускай зямлі, дзеля беларускіх людзей, дзеля іх узвышэння. І, скажам, тая ж Магдалена Радзівіл спрыяла таму, каб выйшла адзіная кніжачка Максіма Багдановіча "Вянок". Яна дала на гэта свае грошы. І выдаткоўвала сродкі на іншыя карысныя справы. Радзівілы стваралі тэатры, фундавалі вытворчасць слухавых апаратаў, арганізавалі знакамітую Сморгонскую акадэмію...

Святлана ГАНЧАРОВА
Фота аўтара

Тактыка культурнага развіцця

Тры паверхі крэатыву

У Пружанскай ЦРБ імя М. Засіма напярэдадні Дня бібліятэк Беларусі ўпершыню праведзена бібліятэчна-грамадская акцыя "Бібліятэчныя прыцемкі: і жартам, і сур'эзна". Гэта былі цэлых чатыры гадзіны веселасці, гумару і задавальнення.

Людей на гэта мерапрыемства заклікала весёлая музыка і голас дыктара: "Усе! Усе! Усе! Спяшайцеся да нас! Бібліятэка сёння ператварылася ў культурны супермаркет. Абавязкова заходзьце!". На прыступках — увесь калектыў бібліятэкі: хорам агучваецца дэвіз сустрэчы "Я люблю сваю бібліятэку". Харэаграфічную кампазіцыю выконваюць удзельнікі студыі моды "Папараць-кветка". Прысутныя спаваюць "Гімн бібліятэкарам", які стварыла актыўная чытачка, мясцовая паэтка Валянціна Слабада. Потым была гульня-адгадка "Хто ведае лепш за ўсіх сваіх бібліятэкараў?". Яна прайшла надзвычай аператыўна, што пацвердзіла аднасць бібліятэкараў і чытачоў.

На кожнай пляцоўцы трохпавярховага бібліятэчнага памяшкання адбывалася нешта цікавае і незвычайнае. Першы паверх прыцягнуў увагу юных і маладых: тут былі прапанаваны флэш-тату і арт-макіяж ад народнага майстра Беларусі Марысі Кулецкай і варажба на кнігах у "салоне мадам ля ВООК". У ролі варажбіткі выступіла бібліятэкар аддзела абслугоўвання Таццяна Шопік.

У вестыбюлі другога паверха наведвальнікі ўдзельнічалі ў гульнях і конкурсах "Восеньскія забавы", чыталі беларускія байкі і гумарэскі, смяяліся падчас тэатралізаванай пастановкі камедыі "Конскі партрэт" Л.Радзевіча ў выкананні драматычнага калектыву Палаца культуры "Сейбіты".

На трэцім паверсе працавала літаратурная гасцеўня: праходзіла сустрэча з героямі фінала музычнага шоу "Мінула славы".

Гумар і веселыя складнікі вечара, праведзенага з 19 да 23 гадзін разам з наведвальнікамі бібліятэкі, сумяшчаўся з сур'эзнымі і карыснымі акцыямі. Да канца сустрэчы працавалі ўсе аддзелы. Можна было папрацаваць на камп'ютары, узяць на дом любы часопіс з чытальнай залы (акрамя апошняга нумара), пагартыць старонкі электронных кніг і атрымаць даведку юрыдычнага характару ў цэнтры прававой інфармацыі. У чытальнай зале была арганізавана выстаўка "Па старонках часопісаў мінулых гадоў".

Многія былі ў бібліятэцы ўпершыню і пастаянна здзіўляліся прафесіяналізму супрацоўнікаў, цёплай і ўтульнай атмасферы, узроўню арганізаванага мерапрыемства. У выніку 16 наведвальнікаў сталі нашымі чытачамі. Мы, прызнацца, не разлічвалі на вялікую колькасць гасцей, бо адбывалася мерапрыемства ў пятніцу, пасля працоўнага дня. Таму бібліятэчныя мерапрыемствы апошнім часам перамясціліся на сцэну Палаца культуры. А бібліятэчна-грамадская акцыя "Бібліятэчныя прыцемкі: і жартам, і сур'эзна" спрацуе на далейшае павышэнне іміджу нашай установы і з'явіцца чарговым, але не апошнім крэатыўным мерапрыемствам.

Ніна ШАБУНЯ, галоўны бібліятэкар аддзела бібліятэчнага маркетынгу Пружанскай ЦРБ імя М. Засіма

Арт-макіяж ад Марысі Кулецкай.

Майстар-клас ад Сцепаніды Сцепанюк.

Нашы майстры распавялі пра попыт і прапанову на кірмашы ў Любліне

Наталля Кавалевіч.

ПОЛЬШЧА

Сцепаніда Сцепанюк з вёскі Дарапеевічы Маларыцкага раёна прыехала разам з майстрамі Раённага дома рамёстваў. Сядзячы ў каларытным маларыцкім строі за калаўротам, яна, канечне, звяртала на сябе ўвагу наведвальнікаў кірмашу. З кожным размаўляла, часамі спявала. Апынуўшыся ў такім "кантэксце" людзі больш ахвотна набывалі маларыцкія вырабы. Праўда, цікавіліся пераважна маленькімі рэчамі, сувенірамі. Кошты на саматканых кашулі ці паясы высокія і для палякаў.

Прадаваліся ж баваўняныя спадніцы на ўзор старых маларыцкіх бурак з шэрці. Ручнікі новыя гаспадары збіраліся выкарыстоўваць як абрус.

Цікава, ці пазнавалі людзі Сцепаніду Аляксеўну? Яна ўдзельнічае ў Ягелонскім кірмашы ўжо трэці раз, летась у адным з рэкламных буклетаў была заяўлена як твар гэтай імпрэзы. Сёлета, дарэчы, у буклетах зноў адзначыліся беларускія бабулі: выявай гурта з вёскі Залатуха Калінкавіцкага раёна ілюстравана інфармацыя пра фестываль "Старэйшыя песні Еўропы", дзе гурт летась выступаў.

Іван Супрунчык з вёскі Цераблчы Столінскага раёна — вядомы майстар драўлянай скульптуры. На Ягелонскім кірмаш ён прывёз фігуркі, зробленыя па каталіцкіх і міфалагічных матывах. Хрыстосы і анёлкі прыйшліся палякам да душы. Поўныя дахрысціянскай філасофіі

міфалагічныя выявы разыходзіліся трохі горш, але таксама знайшлі свайго пакупніка.

Вольга Бабурына, майстар выцінанкі з Мінска, параўноўвае Ягелонскі кірмаш з фестывалем "Шматкультурны Люблін". На кірмашы рамеснікі — галоўныя героі, падчас фестывалю ж адбываецца шмат імпрэз самага рознага плану. Вольга адзначае, што ў Польшчы і ва Украіне нашмат больш майстроў выцінанкі, чым у Беларусі. Прафесійны і мастацкі ўзровень іх вырабаў вельмі высокі.

На Ягелонскім кірмашы ў Вольгі добра разыходзіліся ўсе вырабы: паштоўкі, дзіцячыя цацкі, аздобленыя выцінанкай, закладкі ў кніжкі, завушніцы. Куплялі кніжку "Мая выцінанка", якую Вольга напісала ў сааўтарстве з Наталляй Сухой. У анову выдання пакладзены матэрыялы, што Вольга рыхтавала для майстар-класаў. Праз беларускую Амбасаду ў Польшчы кніжка была перададзена Нацыянальнай бібліятэцы суседняй краіны.

Наталля Кавалевіч, дырэктар Бязроўскага раённага цэнтру рамёстваў, ткацтва, шчыра прызнаецца, што прадае не толькі свае вырабы, а яшчэ і калег. Кажы, што іншыя рамеснікі добра памятаюць яе з мінулага года, не столькі, мабыць, па твары, колькі па работах. Польшчы майстроў па ткацтве часам падказваюць, што кошты на прадукцыю неадпаведныя: дзесьці вельмі танна, на іншыя вырабы, наадварот, задорага. "Трошку танней — будзе ісці лепш". Часам узнікаюць скла-

Вольга Бабурына.

Што купляюць у беларусаў?

Акрамя таго, што Ягелонскі кірмаш ў Любліне — гэта свята творчасці, магчымаць абмену вопытам між майстрамі, сродак наладжвання дыялогу паміж Польшчай і яе суседзямі з усходу, вельмі істотны камерцыйны бок імпрэзы. Галоўная мэта кірмашу традыцыйна — гандаль. У той жа час некаторыя майстры кажуць, што ў першую чаргу хацелі паказаць выстаўку сваіх вырабаў, прэзентаваць на кірмашы культуру Беларусі. А гандаль, маўляў, — справа дзясятая. Іншыя распавядаюць, што большую частку прывезеных вырабаў распрадалі ўжо ў першы дзень. Неаднаразова адзначалася, што пакупнікоў прываблівае прадавец, апрануты ў традыцыйны строй, ахвочы да размоў. Па суб'ектыўных назіраннях, часта шмат людзей збіралася ля кропак, дзе гандлююць ежай, керамікай, упрыгожваннямі. Некалькі майстроў падзяліліся з "К" сакрэтамі камерцыйнага поспеху сваіх вырабаў.

Алена ЛЯШКЕВІЧ, Мінск — Люблін — Мінск / Фота аўтара

данасці з пераводам коштаў з адной валюты ў іншую.

Вельмі добра прадаюцца вырабы з ільну. Палякі разумеюць, што ручная работа не можа каштаваць танна. Людзі шукаюць, што ім трэба пад пэўны інтэр'ер. І калі знаходзяць, што хочучы, што спадабаецца, то ўжо гатовыя заплаціць досыць шмат. Прыходзіла жанчына з падстаўкай для хлеба. Перамерала ўсе сурвэткі, і тыя дзве, што падышлі, набыла не гандлюючыся.

Пакупнікі цікавяцца птушкі-абярэгамі са шчапы. Іх робяць у Бязроўскім раёне ўсяго некалькі майстроў. Для Беларусі такія птушкі ўнікальныя. Рыхтуюцца дакументы для надання тэхналогіі іх вырабу і традыцыям выкарыстання статусу нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці Беларусі. Наведвальнікі кірмашу казалі, што падобных птушак рабілі ў некаторых мясцовасцях Польшчы, нават у Люблінскім ваяводстве жыве майстар у гэтай справе.

Марына Марчук з Брэста працуе з выцінанкай, саломай, дапамагае мужу з керамікай. Прыязджае на кірмаш амаль з самага яго аднаўлення, смяецца, што ў іх сям'і прыжыўся слоган "Мы любім Люблін!". Гэта сапраўднае свята. Людзі вязуць сюды сваіх малых дзяцей, хворых родных, каб усе далучыліся да святочнай атмасферы. Добрая магчымаць для майстроў завязаць кантакты, яны разумеюць адно аднаго, нават калі размаўляюць на розных мовах.

Падабаецца, што на Ягелонскім кірмашы няма кітайскай

прадукцыі, толькі майстры з ручнымі вырабамі. Разам з аўтэнтычнымі формамі сустракаюцца рэчы, зробленыя з выкарыстаннем сучасных тэхналогій, але на тэхнічныя народнымі рамёствамі. Для майстра, мастака, суседства з кітайскімі, штучнымі, таварамі — неарганічнае.

Цікава назіраць, калі сам майстар прадае свае вырабы. Ён можа пра іх усё распавесці, даць майстар-клас, парадзі па выкарыстанні. Так і павінна быць, бо так было раней. Выцінанкі — не смалец, за гадзіну не разыйдуцца. Але ў Любліне прадаюцца добра. Польшчы дзедзі добра рэагуюць на іх, бо разам з Бэтманам ды іншымі персанажамі з мультфільмаў ведаюць традыцыйных кагуціка, куру, гуляюцца ў заночкі.

За сем год, што Марына Марчук наведвае Ягелонскі кірмаш, грунтоўна не змяніліся ні наведвальнікі, ні майстры, але стаў іншы сам горад. Раней у гістарычным цэнтры Любліна было больш жылых кватэр, горад віраваў падчас кірмашу сваім звыклым жыццём: нехта сушыў падушкі, дзесьці котка сядзела на вакне. А зараз — усё больш дамоў з зацягнутымі вокнамі, дзе не жывуць людзі, няма і офісаў.

Па размовах стала зразумела, што беларускія майстры ўспрымаюць Ягелонскі кірмаш адначасова і як працу, і як адпачынак. Ёсць магчымаць і зарабіць грошы, і пагуляць па горадзе, і паглядзець на калег з розных краін.

Прэамбула: навошта і як

— На пачатку мы імкнуліся нала-дзіць супрацоўніцтва з музеямі тых літаратараў з іншых краін, якіх з Ко-ласам лучылі сяброўскія стасункі. — кажа візаві. — У большасці выпад-каў гэта атрымлівалася. Мы двойчы вазілі выстаўкі ў Музей Уладзіслава Бранеўскага ў Варшаве, ужо 15 гадоў сябруем з музеем Максіма Рылска-га ў Кіеве... Між іншым, яго буды-нак, што паўстаў у 1950-х, надзвычай падобны да коласаўскага, нават планіроўка там амаль тая ж.

Але ўрэшце мы адчулі неабход-насць пашыраць кола сваіх між-народных кантактаў. Прычына тут навідавоку: літаратурна-мемары-яльныя музеі ў наш век не могуць сабе дазволіць варыцца ва ўласным соку. Сам час ставіць перад намі мноства нялёгкіх пытанняў: як пры-вабіць наведвальнікаў, як заўсёды быць для іх цікавымі ды актуальны-мі? Адпаведна, нам неабходна на-ладжваць абмен досведам ды све-жымі ідэямі.

Чатыры гады таму мы вырашылі праводзіць у нашых сценах круглыя сталы з удзелам калег не толькі з Бе-ларусі, але і з іншых краін. Разаслаў-шы запрашэнні, адразу зразумелі, што такая ініцыятыва вельмі запат-рабавана: адгукнуліся многія вядо-мыя літаратурныя музеі. Зразумела ж, такія форумы сталі зручнай маг-чымасцю для наладжвання кантак-таў. У прыватнасці, вельмі добрыя стасункі ў нас усталяваліся з музеямі, прысвечанымі Аляксандру Пушкіну. Тым больш, павязі тут выбудоўвалі-ся самі сабой...

Колас і Пушкін

— Наш класік у сваіх мемуарах згадваў, што яшчэ ў тыя часы, калі ён у вёсцы кароў пасвіў, заўсёды насіў у кішэні томік вялікага рускага паэта. І гэтая асаблівая любоў да творчасці Пушкіна была ў яго праз усё жыццё. Між іншым, Колас знайшоў магчы-масць аддзячыць нашчадкаў аўтара "Яўгена Анегіна". Пазнаёміўшыся з імі ў эвакуацыі ў Ташкенце і дачуў-шыся пра іх матэрыяльныя цяжкас-ці, звярнуўся з хадайніцтвам да кі-раўніцтва Узбекістана. Дарэчы, гэта быў далёка не адзінаквы выпадак: Колас быў надзвычай шчодрым і чулівым чалавекам. У прыватнасці, у тым самым Ташкенце ён аказа-ваў дапамогу Ганне Ахматавай, з якой жыў амаль па суседстве.

Можна згадаць яшчэ і такі эпізод. У 1913 годзе Колас нейкі час кватра-ваў у прадмесці Вільні — у доме, які належыў Каменскім, сваякам жонкі Марыі Дзмітрыеўны. Штодзён-ны маршрут пісьменніка на Заваль-ную — у рэдакцыю "Нашай нівы" — праходзіў паўз дом сямі Пушкіных. Мы не ведаем дакладна, ці адчыняў Колас ягоныя дзверы, але гэта па-даецца мне больш чым верагодным.

Лёс тых двух віленскіх будынкаў павінен быў скласціся аднолькава, але склаўся па-рознаму. Дом Пуш-кіных стаў музеем. Мала хто ведае, што ў 1960-я актыўна вялася работа і па стварэнні музея Якуба Коласа ў доме Каменскіх. Быў ужо нават сфармаваны штат, прызначаны ды-рэктар... Але паколькі сам будынак ладна паеў шашаль, яго вырашылі зруйнаваць. Прычым ацалелыя прадметы інтэр'еру патрапілі мена-віта ў фонды Літаратурнага музея Пушкіна. Мы спадзяёмся, што нека-лі паўстане пытанне аб іх перадачы ў нашы фонды.

І вось акурат цяпер тыя надзвы-чай каштоўныя экспанаты — пад-свечнікі, абраз з сярэбраным акладам, гадзіннік — упершыню дэманструюцца на выстаўцы "Дзя-дзька ў Вільні", якую мы падрыхта-валі для вільнюскага Літаратурнага музея Пушкіна. Мы імкнуліся адлю-страваць першыя ўражанні паэта ад наведвання гэтага горада — зразу-мела ж, вачыма дзядзькі Антоса.

Зінаіда Камароўская.

Казаць пра сталую цікавасць да белару-скай літаратуры за мяжой, напэўна, пакуль не выпадае. Але ў плане экспарту свайго "інтэлектуальнага прадукту" Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа можа даць фору многім айчынным таваравытворцам. Акурат цяпер сінхрон-на працуюць выстаўкі ў Вільнюсе і Санкт-Пецярбургу, наперадзе — Калінінград... Па словах дырэктара ўстановы Зінаіды КАМАРОЎСКАЙ, такая насычаная міжна-родная дзейнасць стала ўжо завяздэнкай. Адзін з яе сакрэтаў — уменне выбудваць паралелі паміж беларускім Песняром і ты-мі творцамі, што жылі ў іншых краінах ды і ў іншыя эпохі. Зінаіда Мікалаеўна мяркуе, што ў большасці выпадкаў гэта магчыма.

Ілья СВІРЫН

У гэтым будынку месціцца Музей-кватэра Аляксандра Блока ў Санкт-Пецярбургу.

Класік і класікі

Коласаў дом: павуцінне павязей мемарыяльных музеяў

Між іншым, выдатныя стасун-кі наладзіліся ў нас і са знакамітым музеем у Міхайлаўскім. У прыват-насці, летась па нашым запрашэнні ў Мінск прыехалі яго супрацоўнікі, каб цягам дзесяці дзён праводзіць інтэрактыўныя адукацыйныя занят-кі для дзяцей. Праект, які быў вель-мі запатрабаваны ў школах Мінска, стаў для нас павучальным досведам працы па-за сценамі свайго музея.

Колас і Блок

— Яны маглі б сустрэцца на бе-ларускім Палессі, куды Блока пры-вялі пуцявіны Першай сусветнай, але... трохі размінуліся ў часе. Тым не менш, паралелі паміж творчасцю Коласа (і найперш яго паэмай "Сы-мон-музыка") і рускім "сярэбраным стагоддзем" падаюцца зусім не над-уманымі.

Як вядома, у беларускага Песня-ра склаліся і творчыя, і прыяцельс-кія стасункі з сябрам Блока Сяргеем Гарадзецкім, і дзякуючы гэтаму ў нашых фондах нямала прысвеча-ных яму матэрыялаў. Імі вельмі за-цікавілася дырэктар Музей-кватэры Аляксандра Блока ў Санкт-Пецяр-бургу. Гэта стала штуршком для за-ключэння пагаднення і правядзен-ня абменных выставак, адна з якіх працуе ў Пецярбургу акурат цяпер. Яна прысвечана 90-годдзю "Сымо-на-музыка" — паэмы, якая, пагадзі-цеся, трохі выбіваецца з Коласвай творчасці. Асобны раздзел выстаўкі адлюстроўвае стасункі Коласа з Га-радзецкім: кнігі з аўтаграфам, лісты,

а таксама — малюнк-экспромты, якія так любіў рабіць рускі паэт і пе-ракладчык. Партрэты Якуба Коласа ў яго выкананні прыцягваюць асаб-ліваю ўвагу пецярбуржцаў.

Колас і Дастаеўскі

— Не так даўно мы падпісалі па-гадненне аб супрацоўніцтве з Літа-ратурна-мемарыяльным музеем Дастаеўскага ў Санкт-Пецярбургу. Здавалася б, паміж гэтымі літарата-рамі няма нічога агульнага. Тым бо-льш, і жылі яны ў розны час. Але калі ўдумацца... Пры ўсёй рознасці двух творцаў, іх аб'ядноўвае псіхалагізм, уменне адлюстраваць псіхалагічны вобраз чалавека. Наогул, я мяркую, што зусім неабавязкова праводзіць выставачныя паралелі паміж бліз-кімі літаратурнымі з'явамі. Наадва-рот, параўноўваючы, здавалася б, палярныя постаці, можна прыйсці да цікавых вынікаў.

Нашы кантакты з музеем пача-ліся падчас маёй камандзіроўкі ў Санкт-Пецярбург. Я зайшла туды, была прыемна ўражана экспазі-цыяй, потым пазнаёмілася з ды-рэктарам Наталляй Ашымбаевай. Неўзабаве ў нас нарадзілася шмат цікавых ідэй, і ў выніку гэта вылілася ў пагадненне аб супрацоўніцтве.

Між іншым, калегі ладзяць варты пераймання праект — штогадовую Школу Дастаеўскага. Гэта не проста сустрэчы для цікаўных, але сур'ёзны навучальны курс, які доўжыцца ледзь не палову года. Мы таксама падумваем распачаць падобную

Літаратурны музей Аляксандра Пушкіна ў Вільнюсе.

Музей Крысціёнаса Данелайціса ў Чыстых Прудах.

Экспазіцыя Літаратурна-мемарыяльнага музея Максіма Рылскага ў Кіеве.

Музей Уладзіслава Бранеўскага ў Варшаве.

ініцыятыву — яна вельмі патрэб-на для падрыхтоўкі коласазнаўцаў і "новай змены" нашых музейных работнікаў, якія працавалі б менаві-та ў гэтым "намоленным" доме. Бо з музейнымі кадрамі, самі ведаеце, цяпер праблема — у тым ліку, і з іх якасцю.

Колас і Данелайціс

— Калінінградскі мастацка-літа-ратурны музей актыўна развівае міжнародныя сувязі, і наладзіць з ім кантакты было нескладана. У выні-ку, мы правялі ў яго сцянах выстаў-ку да стагоддзя Першай сусветнай: "Якуб Колас. Дарогамі вайны". А наўзамен атрымалі магчымасць па-казаць малюнк-і Гофмана. Ужо ўво-сень супрацоўніцтва працягнецца: у Калінінградзе пройдзе выстаўка "Якуб Колас і рускія пісьменнікі".

Мастацка-літаратурны музей мае філіял — музей Крысціёнаса Данелайціса ў пасёлку Чыстыя Пру-ды, што прыблізна ў трох гадзінах язды ад Калінінграда. Здавалася б, паміж літоўскім і беларускім класі-камі вельмі цяжка ўсталяваць ней-кія павязі — тым больш, яны жылі зусім у розныя эпохі. Але... Я бы-ла моцна здзіўлена тым, наколькі "Поры года" Данелайціса перагу-каюцца з "Новай зямлёй". Выстаў-ку, прысвечаную гэтаму знакаваму твору, мы і павезлі ў Чыстыя Пруды. А наўзамен прынялі выстаўку ў го-нар 300-годдзя з дня нараджэння Данелайціса.

Летась я прапанавала дырэктару Літаратурнага музея Майроніса ў Каўнасе правесці супольную вы-стаўку, прысвечаную адразу тром паэтам — Майронісу, Данелайцісу і Коласу. Першыя дзве постаці былі духоўнымі асобамі, але і наш Пя-сляр выдатна да іх дапасоўваецца. Бо ўсе яны былі сапраўдныя пасты-ры і духоўныя настаўнікі свайго на-рода, што прывіталі яму любоў да роднай зямлі.

— Большасць наведвальнікаў тых замежных літаратурных музе-яў, дзе праходзілі нашы выстаўкі, пра Коласа хоць нешта ды веда-лі — прынамсі, прозвішча чулі. Але ў нашы задачы ўваходзіць больш пад-рабязна раскрыць гэту постаць. І мы вельмі рады, калі да нас звяртаюцца з просьбай прывезці ў той самы музей наступную выстаўку.

Разам з тым, для нас гэта яшчэ і нагода даведацца, як жывуць нашы калегі з іншых краін. Прыкладам, ёсць музеі, дзе даўно не рабіўся ра-монт, і гэта навідавоку. Але ёсць і тыя, дзе ўмяшальніцтва сучаснасці, наадварот, было занадта агрэсіў-ным. Шклопакеты, пластыкавыя дзверы і іншыя неадпаведныя той эпосе матэрыялы зусім не спры-яюць захаванню атмасферы родна-га дома творцы. Усё гэта мы ўлічва-лі падчас правядзення капітальнага рамонт у нашым музеі. Бо самае важнае — каб наведвальнік, яшчэ толькі адчыніўшы весніцы, меў ад-чуванне, нібы гаспадар жыве тут пагтуль.

ф о т а ф а к т

Нават крыху экзотыкі

12 верасня ля сталічнага Палаца спорту стартаваў IX Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур. Спалучаны з Днём горада Мінска ён дадаў у каларыт агульных святкаванняў крыху экзотыкі і замежных ма-тываў. Так, культуру нашых паўднёвых суседзяў на гала-канцэрце прэ-зентаваў фальклорны ансамбль украінскага абраду і песні "Ватра", а індыйскую — ансамбль танца "Наваратна".

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

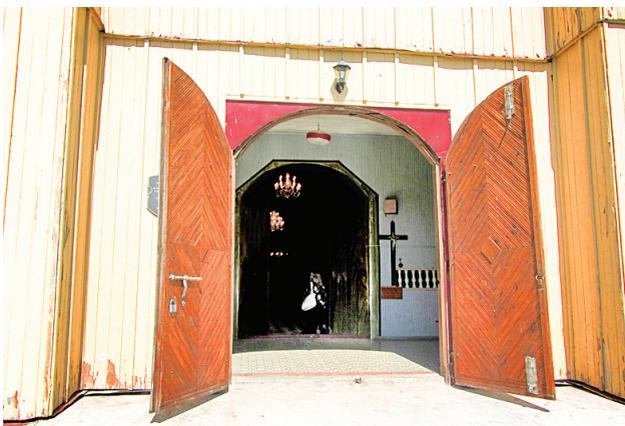
Архітэктурна Дуды

За амаль сорак гадоў падарожжаў па Беларусі самае вялікае ўражанне пакінулі не буйныя гарады і не вёскі, якіх наведваў, бадай, тысячы, а нашы мястэчкі. Гэтым разам згадаю паездку ў цудоўны куток нашай радзімы — вёску Дуды Іўеўскага раёна.

ФОТА

Валерый ВЯДРЭНКА,
фатограф

(Заканчэнне. Пачатак у № 32.)

А потым у калгасным клубе вёскі Вялікае Падлессе ўрачыста адзначылі саракагадовы юбілей мясцовага хора, які праславіўся на ўвесь СССР. Вядома ж, Геннадзь Іванавіч быў там, што называецца, “зоркай першай велічыні”. Хор, у якім былі яшчэ і ўдзельнікі Дэкады 1940-га, праспяваў пад яго дырыжыраваннем сваю “фірменную” песню:

“Між палёў шырокіх на краі Палесся

У садах расквітае вёсачка Падлессе...”

На тым сходзе аднагалосна была прынята пастанова “Аб прысваенні ганаровага звання “Заслужаны калгаснік” Генадзю Іванавічу Цітовічу за шматгадовую і актыўную працу ў калгаснай вытворчасці”.

Здаецца, ніхто ў Беларусі з дзеячай мастацтва не меў такога незвычайнага ганаровага звання.

А ў нас на той вечар быў для вяскоўцаў незвычайны сюрпрыз. Справа ў тым, што песню хора “Нам прыслала Масква падкрэпленне” ў ліку лепшых, адметных на дэкадзе нумароў нават знялі на кінастужку — вялікі гонар! Нумары джаза Эдзі Рознэра, оперны дуэт Арсэнка з Млодэк былі вядомы, скапіраваны, а гэты матэрыял згубіўся, хаця харысты і Цітовіч добра памяталі, што іх тады ў Маскве здымалі. І толькі наша рэдактар Галіна Злабенка выпадкова знайшла стужку ў падмаскоўным краснагорскім архіве ў каробках з матэрыялам дэкады зусім іншай рэспублікі, — здаецца, Таджыкскай ці нейкай іншай сярэднеазіяцкай.

І вось у гэты вечар, роўна праз 40 гадоў, прывезлі мы ў вёску тыя кадры. Згасла святло ў зале, застрактаў праектар. Зала літаральна замерла: столькі год мінула, вайна пракацілася, акупацыя, высылкі, ліхалецце... Людзі пазнавалі сябе, бабуль, бацькоў, аднавяскоўцаў: адыйшоўшыя, загінуўшыя — у тым ліку расстраляныя фашыстамі лідары хора Васіль Іванавіч Петух, што замяшчаў Цітовіча... А яны ўсе тут, маладыя і вяселья — вось, на экране!.. Архіўную стужку папрасілі паказаць яшчэ раз, потым яшчэ. Глядзелі і плакалі.

Генадзь Іванавіч плакаў з імі разам. Архіўная стужка, бы тая машына часу, вярнула людзей у маладосць, у іншы свет, у іншую эпоху...

Ён тут ведаў усіх, у кожнай хаце яго любілі, чакалі, віталі. Таму званне “Ганаровага

Да 105-годдзя з дня нараджэння Генадзья Іванавіча Цітовіча

Генадзь Цітовіч у Саюзе рускіх студэнтаў. Каля 1930-х гг.

...Пра Цітовічава “парцёйнае” і ягоны след на столі

ТЭКСТ

Уладзімір АРЛОŪ,
кінарэжысёр

калгасніка” абмывалі доўга і грунтоўна. Нехта нават забіў вялізнага кабана з тае нагоды, нехта, не маючы нашчадкаў, адпісаў яму ў спадчыну сваю хату з падворкам. Ля клуба арганізавалі зімовыя забавы — вёска, што называецца, “вібрыравала”, калгас гуляў!..

Яго 75-годдзе прыпала на 1985 год. Нагадаю, чым ён быў адметны: крэтынічнай антыалкагольнай кампаніяй. І вось скончылася ўрачыстасць у Доме літаратараў, усе разыходзяцца, развітваюцца з юбілярам. Разгублены Генадзь Іванавіч у фае затрымлівае некалькіх блізкіх — ганаруся, што абраў і мяне, — і кажа шчыра:

— Ведаеце, сябры, я чалавек старамодны, і не падняць чарку, святкуючы ўласнае 75-годдзе, не магу. А таму прашу вас усіх, даражэнькія, да мяне дамоў — тут побач.

І мы невялікім гуртам перамясціліся ў гасцінны дом,

што на Даўгабродскай, побач з Вайсковымі могілкамі. Там нас ужо чакалі са шчодрай вячэрай жонка юбіляра Вольга Мацвееўна і дачкапрыгажуня Света.

Што то быў за вечар! Гаманілі, жадалі “многія лета” юбіляру, спявалі. Узнёслыя словы зляталі з вуснаў кампазітараў Ігара Лучанка, Юрыя Семянякі. А потым музыказнаўца Зінаіда Мажэйка папрасіла заспяваць нейкую народную баладу для мужчынскіх галасоў... І адбыўся цуд! Зацягнуў Генадзь Іванавіч, тут жа да яго далучылі галасы Міхась Дрынеўскі і Мікалай Сірата — тагачасны кіраўнік аркестра Народнага хору. Пэўна, толькі Тургенеў у сваіх “Певцах” здолеў апісаць натхнёную ўзнёсласць народнага спеву, а я перадаць гэтага словам не змагу. Але да гэтае пары бачу і чую славытых музыкантаў, што, абняўшыся, суладна, на тры галасы, вялі старадаўні жалобны і разам з тым магутны спеў.

Міхась Паўлавіч адзваецца аб Цітовічы, як аб бацьку:

— Ён — музыкант, фалькларыст, дырыжор, арганізатар — нячаста Божанька дае столькі аднаму чалавеку! Колькі сядзелі з ім і за чаем, і за чым іншым, заўсёды размовы пра музыку, пра беларускі фальклор, пра невычэрпнасць народнай творчасці. Мяне ён называў сваім творчым сынам, і калектыў, створаны ім, перадаў мне як народную спадчыну.

На пенсіі, калі Цітовіч ужо не кіраваў Народным хорам, ён часта сядзеў там, у сваім крэсле ў дырэктарскім кабінете. Ён быў для калектыва настаўнікам і нейкім талісманам.

Апошняя фота ў балыніцы. Злева направа: Міхал Дрынеўскі, Генадзь Цітовіч, Міхал Казінец.

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 32, 34, 36.)

Калі фармальна вызначыць тэму "Гастэлы", дык гэты твор — пра вайну. Пра героя вайны. Больш складана вызначыць філасофска-маральны аспект, ідэйны сэнс кампазіцыі, яе сталую сучаснасць, дзякуючы якой яна ўзрушае наступныя пакаленні. Тут з дакладнай глыбінёй выяўлена вечная, а значыць, у вышэйшай ступені сучасная праблема чалавечага жыцця — патрэба чалавека быць неабходным Радзіме, усяго сябе аддаваць дзеля Перамогі. Інакш кажучы, гэта праблема неўміручасці смяротнага чалавека.

Барыс КРЭПАК

Твор гэты ўсім даўно вядомы, але ўгледзецца ў яго яшчэ раз. На высокай абчасанай глыбе граніту бронза — нібыта полымя. Наблізіўшыся, адрозніваеш імкліва ўзнятую і сагнутую ў локці руку ў пальчатцы. Галава пілота энергічна павёрнута, погляд бясстрашна скіраваны ўніз, на зямлю. Уся яго постаць актыўная, дынамічная. Вецер шалёна рве вопратку, шлем: смерць непазбежная! Але неўміручасць героя пачалася! Мяркую, у дадзеным выпадку нават не мае значэння, хто тут канкрэтна адлюстраваны — капітан Гастэла ці абагульнены вобраз савецкага героя-лётчыка. Тым больш, што ўважліва разглядаючы даваенныя фатаграфіі Гастэлы, падабенства тут не трэба шукаць. На мой погляд, гэты партрэт (пры адпаведным павелічэнні) мог бы стаць вяршыняй нейкага велічнага манумента, прысвечанага ўсім ваенным лётчыкам, загінулым у баях за Радзіму.

Сёння здаецца дзіўным, але тады, калі партрэт упершыню з'явіўся на выстаўцы, ён зрабіў настолькі ашаламляльнае ўражанне, што нават буйныя мастры разца засумняваліся: а ці можна так ламаць класічныя традыцыі партрэта? А Мацвей Манізер, той самы лінгвіст-настаўнік Бембеля, "жывы класік", на той час ужо двойчы лаўрэат Сталінскай прэміі, прашаптаў пры сустрэчы аўтару на вуха: "Фармаліст, але малайчына!".

Праз кароткі час скульптура набыла шырокую вядомасць за мяжой. Англіійскія кінарэжысёры, якія здымалі дакументальны фільм пра Вялікую Айчынную вайну, як сімвал непераможнасці савецкага народа ўвялі ў фінал менавіта бембелеўскі партрэт Гастэлы. Яго здымалі проста на выстаўцы: з розных кропак, у розных ракурсах. У гэты ж час артыкул пра скульптуру быў упершыню надрукаваны ў "Вечерней Москве". Пра яе загаварылі, на яе "хадзілі". Пазней яна ўвайшла ў праграму ВНУ па гісторыі савецкага выяўленчага мастацтва.

Пасля вайны з аўтарскага гіпсавага асобніка былі зроблены тры бронзавыя адлівы. Адзін з іх па просьбе Алены Аладавай аўтар падараваў Дзяржаўнаму мастацкаму музею БССР, другі ўпрыгожыў Румынскую нацыянальную галерэю ў Бухарэсце, трэці бюст быў усталяваны на мармуровым папамеце з аб-

У майстэрні Андрэя Бембеля (ён злева). 1982 г.

дзілася і задума партрэта Аляксандра Матросова.

З гэтай работай адбыўся цікавы выпадак. Скульптуру адлівалі на лінгваградскім заводзе "Манументскульптура" ў 1949 годзе. У той час адзін з былых таварышаў Матросова па Іванаўскім дзіцячым доме, інжынер-тэхналаг завода Уладзімір Кікуль, праходзячы па ліцейным цэху, раптам убачыў гэты партрэт. Здзіўлены вялікім падабенствам, ён усхвалявана ўсклікнуў: "Дык гэта ж Сашка!.."

Бембель далей распавядаў: "Потым я выслаў фотарэпрадукцыю сваёй работы Карыпанавай, былой выхавацельцы дзяцячага дома, дзе рос Аляксандр. Хутка атрымаў у адказ ліст, дзе яна выказвала сваё захапленне

ка. Гэта не проста прыём пластыкі. Гэта асаблівае творчае мыслення. Тут і рытм, і лінія, і рух, і прастора, і тонкае пачуццё перспектывы, асабліва важнае ў манументальным мастацтве, і непаўторнасць часу..."

Так, у гэтым увесць Бембель. У яго працах гэтая мелодыя пэўная, яе заўсёды пазнаеш. Мелодыя мужнай праўды часу. Мелодыя, непадуладная капрызлівай хуткацечнай модзе. Менавіта такая мелодыя гучыць у мемарыяле "Брэсцкая крэпасць — герой", у якім Бембелю належыць ідэя аднаго з найбольш хваляючых фрагментаў помніка — Галоўнага ўвахода. Яе мы чуем у рэльефе "9 мая 1945 года" на помніку-абеліску на плошчы Перамогі ў Мінску і, канешне, у Кургане Славы.

Бембель, зразумела, належыць свайму часу, і ў яго ёсць творы, якія, як кажучы, "адышлі ў гісторыю" і сучаснага глядача ўжо не хваляюць. Гэта доля, лёс амаль усіх вялікіх творцаў, якія жылі і працавалі ў час эпохі "сацыялістычнага рэалізму". Ды ўсе гэтыя помнікі, станковыя кампазіцыі і бюсты, прысвечаныя вобразу Леніна і яго папличнікам, давалі магчымасць мастакам не думаць пра тое, што будзе заўтра з дабрабытам сям'і і блізкіх. Урэшце, нават у сваёй "ленініяне" Бембель ніколі не халтурываў і працаваў са шчырай верай у ідэі марксізма-ленінізма, у камуністычныя ідэалы. Што казаць, камуністам ён быў да мозгу касцей. Не выпадкова ён некалькі гадоў з'яўляўся членам ЦК КП Беларусі. Я вось усё думаю: а ці "ўпісаўся" б Андрэй Ануфрыевіч у наш сённяшні час як мастак і чалавек? Адказу ў мяне на гэты конт няма... Урэшце, тое тычыцца і іншых значных мастакоў, творчасць якіх цалкам выпала на савецкі час.

А што да твораў Бембеля, у тым ліку і "напаўзабытых", дык скажу так. Навошта ж меркаваць аб мастаку ў цэлым па яго тых творах, якія аб'ектыўна не ўвайшлі ў новую сучасную прастору; меркаваць па яго хібах і слабасцях, а не па характэрных рэчах і лепшых дасягненнях? А такіх дасягненняў, якія застануцца ў нашай культуры назавсёды, у Андрэя Ануфрыевіча шмат. Жыццё сваё ён пра жыццё прыгожа, бурна, натхнёна, быў уганараваны высокімі ўзнагародамі і званнямі, выхаваў слаўную плеяду мастакоў.

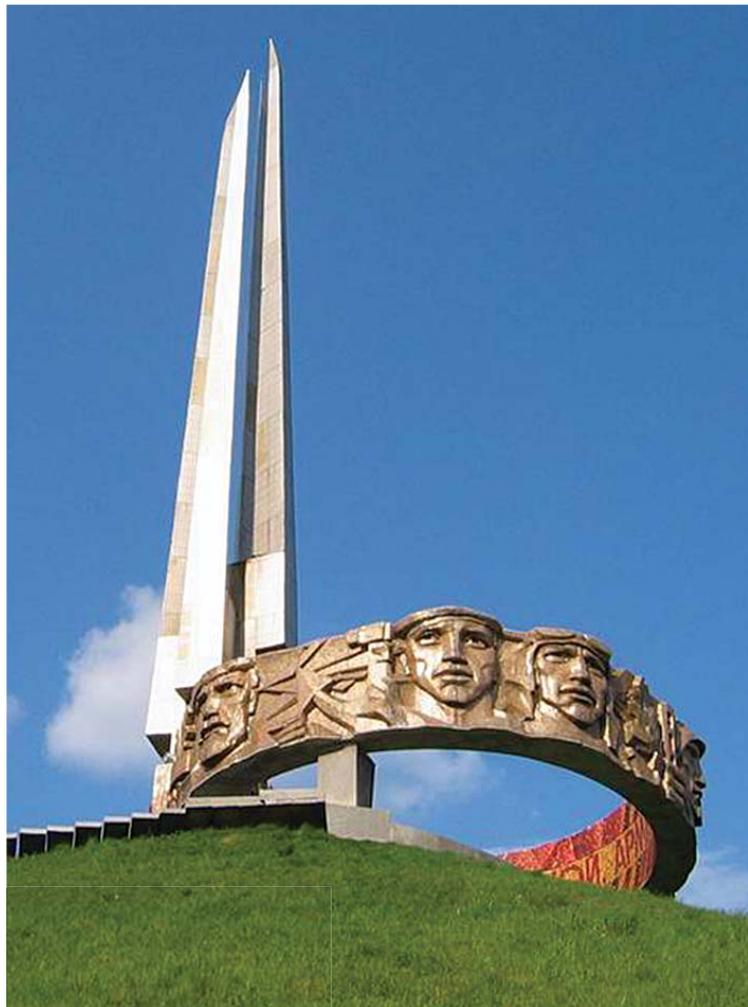
За што б ні браўся Бембель, ён рабіў гэта з энтузіязмам, з запалам, энергічна. І ў творчасці таксама. Мне ніколі не даводзілася бачыць Бембеля абыякавым да таго, што ён робіць у той ці іншы момант. Вось ён заняты таніроўкай, і, здаецца, менавіта гэты працэс — самы галоўны, самы любімы ім, хаця тое — апошнія штрыхі да скульптуры. І так ва ўсім, што б ні рабіў. Ён ляпіў заўсёды не проста натхнёна — з замілаваннем. Яго псіхалагічныя партрэты Янкі Купалы, Паўла Малчанова, Івана Шамякіна, Сяргея Ліаранцвіча, Івана Пісарчыка, Рыгора Пукста, Эдуарда Шапка, Марыі Мякінкавай увайшлі ў залаты фонд беларускай нацыянальнай скульптуры. На маіх вачах, напрыклад, ён ляпіў партрэты філосафа Канстанціна Буслана і жывапісца Ляаніда Шчамляева, эскізныя кампазіцыі "Смага" і "Сцяг Брэсцкай крэпасці", і я ведаю, што гэта тое — "рабіць" сапраўднае мастацтва...

Усё гэта засталася ў маёй памяці, і я вельмі рады, што лёс звёў мяне з такім цудоўным чалавекам...

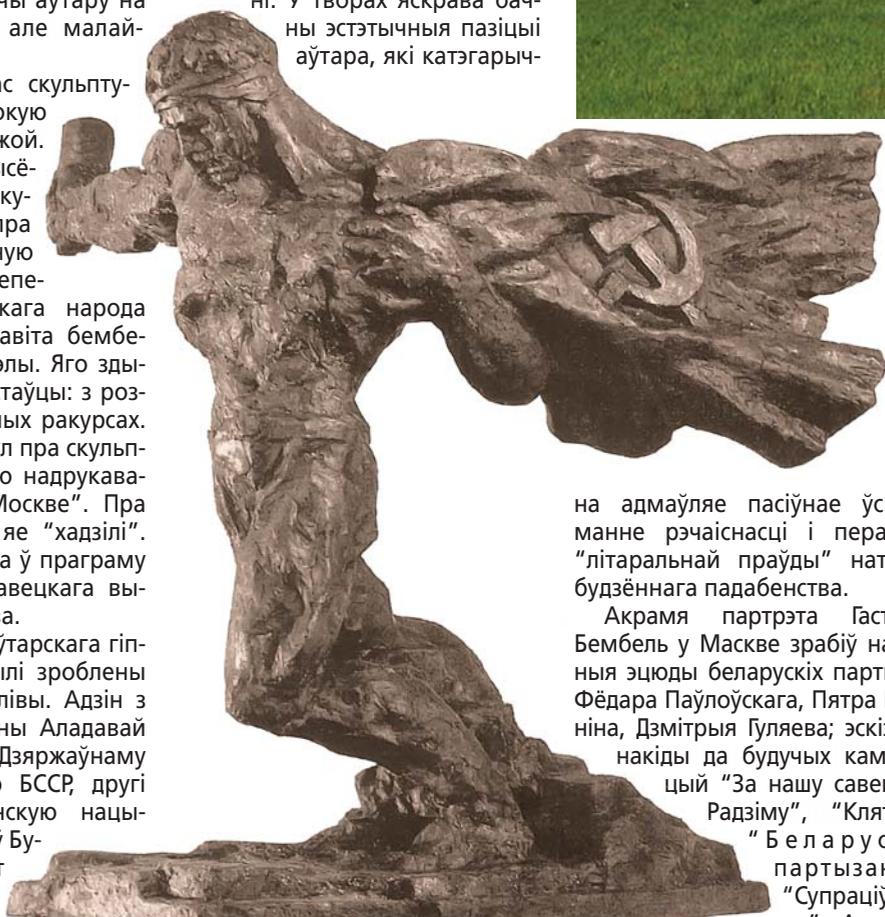
"Фармаліст, але малайчына!.."

Андрэй Бембель і яго лінія жыцця

еліскам з нержавеючай сталі на Прывакзальнай плошчы горада Мурама Уладзімірскай вобласці Расіі, дзе прайшло юнацтва лётчыка. А потым былі зроблены яшчэ некалькі бронзавых адліваў для музеяў. Павінен заўважыць, што гэтым партрэтам аўтар абагнаў час. І амаль ніхто са скульптараў, якія звярталіся пазней да вобраза Гастэлы і іншых падобных герояў вайны, не пазбегнуў гіпнатычнага ўплыву бембелеўскага твора, у якім гранічна дакладна выказана яго, Бембеля, канцэпцыя вобраза, якую можна вызначыць як героіка-драматычную. Яна прасочваецца не толькі ў выбары тэм або мадэляў, а ў іх вобразна-пластычным вырашэнні. У творах яскрава бачны эстэтычныя пазіцыі аўтара, які катэгарыч-

Андрэй Бембель. Мемарыяльны комплекс "Курган славы" (створаны ў сааўтарстве з Анатолем Арцімовічам і Алегам Стаховічам).

Андрэй Бембель. "1941. Сцяг Перамогі". Праект помніка героям савецкаму народу ў Вялікай Айчыннай вайне. 1968 — 1985 гг.

не толькі падабенствам, але і глыбокай псіхалагічнай праўдай партрэта. Справа ў тым, што першыя эцюды я ляпіў з сына мастака Івана Ахрэмчыка — Гарыка. У ім я ўбачыў аснову будучага вобраза Матросова. Бо ў мяне, акрамя адной маленькай фотакарткі героя з камсамольскага білета, не было іншага іканаграфічнага матэрыялу.

Калі гаварыць шчыра, то мяне мала хваляваў дакументальны фотаматэрыял пры рабоце над вобразамі таго ж Гастэлы, Матросова, Гуляева. Дарэчы, партрэтны эцюд партызанскага камбрыга Дзмітрыя Гуляева пазней стаў асновай майго помніка яму ў гарпасёлку Старобін Салігорскага раёна. Словам, я натхняўся подзвігамі такіх людзей і імкнуўся адлюстравачы сутнасць таго бясконцага патрыятызму, які ўздымаў на святы і бязлітасны бой. І яшчэ я думаю вольна пра што. У кожным сапраўдным творы мастацтва павінна быць свая мелодыя, свая музы-

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.". (У рамках экспазіцыі адкрылася выстаўка **"Вялікая Айчынная вайна ў мастацтве"**, прысвечаная 70-годдзю Вялікай Перамогі, — да 2 лістапада.)
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."
■ Рээкспазіцыя залы беларускага мастацтва 1940 — 1980-х гадоў **"Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя"**.

Выстаўкі:
■ Выстаўка **"Беларускі іканастас"** (творы ікананісіі і драўлянай пластыкі кан. XVIII — пач. XIX стст. са збору Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь і Музея старажытнабеларускай культуры Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі) — да 27 верасня.
■ Выстаўка **"Муж, мужчына, воін"** (ікананісі кан. XVIII — пач. XIX стст. са збору Веткаўскага музея стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Ф.Р. Шклярава) — да 27 верасня.
■ Выстаўка **"Плынь часу"** (творы мастакоў Беларусі, юбіляраў 2015 года) у рамках праекта "Нашы калекцыі" — да 27 верасня.
■ Выстаўка **"Ад рэалізму да імпрэсіянізму"** (жывапіс XIX — XX стст. са збору Дзяржаўнай Траццякоўскай галерэі) — да 11 студзеня.
■ Выстаўка **"Зорны шлях"** Мікалоюса Чурлэніса — да 18 кастрычніка.
■ Выстаўка твораў **Адама Глобуса** (Вячаслава Адамчыка) — да 13 кастрычніка.

Арт-кафэ:
■ Арт-праект Усевалода Швайбы **"Тканыны думак"** — да 27 верасня.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВЫ XIX ст."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."
Выстаўка:
■ **"Прарок свайго часу. Адам Міцкевіч. Ілюстрацыі і медалі"** — да 25 снежня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Барока ў карнявой пластыцы"** — да 20 верасня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ НАЦЫЯНАЛЬНАГА МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 19.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Пастаянная экспазіцыя:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."
■ "Беларуская музычная культура XX ст."
■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."
Выстаўка:
■ Выстаўка **"Сакрэты тэатральнай грымёркі"**.

ГАСЦЕЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя.
Майстар-класы:
■ **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.
Выстаўка:
■ Выстаўка аўтарскай лялькі **"Прэм'ера"** — з 22 верасня да 22 лістапада.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка, прысвечаная юбілею Паветрана-дэсантных войскаў Узброеных сіл СССР і сіл спецаперацый Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь, **"85 год на абароне Айчыны"** — да 23 верасня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.
Экспазіцыі:
■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".
■ "Мастацтва ў гарадской культуры. XIX — XX стст."
Выстаўкі:
■ Выставачны праект **"Вялікая прэзентацыя музейных рэліквій: 79 прыступак углыб гісторыі"** — да 31 снежня.
■ Выстаўка **Акадэміі акаварэляў і прыгожых мастацтваў Сяргея Андрэякі** (Масква) — да 11 кастрычніка.
■ Выстаўка **"Рэтраспектыва 1965 — 2014"** з фонда Ісмаіла Ахметавы па развіццю адукацыі і падтрымцы культуры (Расія) — да 15 лістапада.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІИ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.
Экспазіцыі:
■ "Геалогія і палеанталогія".
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
Выстаўка:
■ **"Джунглі за шклом"** — да 6 сакавіка 2016 года.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Свядлова, 4. Тэл.: 327 10 75.
Экспазіцыя:
■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".
Выстаўка:
■ **"Жыццё ў казках"**, прымеркаваная да 80-годдзя

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
■ Музейна-педагагічны праект **"Крочам у школу разам з Коласам"**.
Акцыі:
■ **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).
■ Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).
■ Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).
Выстаўка:
■ Выстаўка **"На ўлонні прыроды такія прыгоды"**, прымеркаваная да 80-годдзя выхаду ў свет паэмы Якуба Коласа "Міхасёвы прыгоды".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ГАРАДСКАЙ РАТУША
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.
Выстаўка:
■ Выстаўка **"Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Куфэрак: шаноўная пані"** (рэканструкцыя гістарычных стоў пач. XIX — пач. XX стст.) — да 1 снежня.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыі:
■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж".
■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Куфэрак: шаноўная пані"** (рэканструкцыя гістарычных стоў пач. XIX — пач. XX стст.) — да 1 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ГАРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

ЦЭНТРАЛЬНАЯ ЧАСТКА ПАЛАЦА ЭКСПАЗІЦЫІ:
■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Чырвоная гасцеўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.
■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).
■ **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ **"Свет прыроды"** (выстаўкі "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).
Выстаўкі:
■ **"Шкло, якое гаворыць праўду"** (люстэркі з прыватнай калекцыі С.Л. Пуціліна) — да 11 кастрычніка.
■ **"Крохкія захавальнікі Слова"** (рэдкае рукапіснае і старадрукаванае кнігі з фондаў музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 11 кастрычніка.
■ **"Ажылыя імгненні"** — мастацкія творы Андрэя Крылова — да 11 кастрычніка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ГАРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж"**.
■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Куфэрак: шаноўная пані"** (рэканструкцыя гістарычных стоў пач. XIX — пач. XX стст.) — да 1 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ГАРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

ЦЭНТРАЛЬНАЯ ЧАСТКА ПАЛАЦА ЭКСПАЗІЦЫІ:
■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Чырвоная гасцеўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.
■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).
■ **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ **"Свет прыроды"** (выстаўкі "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).
Выстаўкі:
■ **"Шкло, якое гаворыць праўду"** (люстэркі з прыватнай калекцыі С.Л. Пуціліна) — да 11 кастрычніка.
■ **"Крохкія захавальнікі Слова"** (рэдкае рукапіснае і старадрукаванае кнігі з фондаў музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 11 кастрычніка.
■ **"Ажылыя імгненні"** — мастацкія творы Андрэя Крылова — да 11 кастрычніка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ГАРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж"**.
■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Куфэрак: шаноўная пані"** (рэканструкцыя гістарычных стоў пач. XIX — пач. XX стст.) — да 1 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ГАРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

ЦЭНТРАЛЬНАЯ ЧАСТКА ПАЛАЦА ЭКСПАЗІЦЫІ:
■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Чырвоная гасцеўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.
■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).
■ **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ **"Свет прыроды"** (выстаўкі "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).
Выстаўкі:
■ **"Шкло, якое гаворыць праўду"** (люстэркі з прыватнай калекцыі С.Л. Пуціліна) — да 11 кастрычніка.
■ **"Крохкія захавальнікі Слова"** (рэдкае рукапіснае і старадрукаванае кнігі з фондаў музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 11 кастрычніка.
■ **"Ажылыя імгненні"** — мастацкія творы Андрэя Крылова — да 11 кастрычніка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ГАРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж"**.
■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Куфэрак: шаноўная пані"** (рэканструкцыя гістарычных стоў пач. XIX — пач. XX стст.) — да 1 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ГАРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

ЦЭНТРАЛЬНАЯ ЧАСТКА ПАЛАЦА ЭКСПАЗІЦЫІ:
■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Чырвоная гасцеўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.
■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).
■ **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ **"Свет прыроды"** (выстаўкі "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).
Выстаўкі:
■ **"Шкло, якое гаворыць праўду"** (люстэркі з прыватнай калекцыі С.Л. Пуціліна) — да 11 кастрычніка.
■ **"Крохкія захавальнікі Слова"** (рэдкае рукапіснае і старадрукаванае кнігі з фондаў музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 11 кастрычніка.
■ **"Ажылыя імгненні"** — мастацкія творы Андрэя Крылова — да 11 кастрычніка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ГАРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж"**.
■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Куфэрак: шаноўная пані"** (рэканструкцыя гістарычных стоў пач. XIX — пач. XX стст.) — да 1 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ГАРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

ЦЭНТРАЛЬНАЯ ЧАСТКА ПАЛАЦА ЭКСПАЗІЦЫІ:
■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Чырвоная гасцеўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.
■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).
■ **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ **"Свет прыроды"** (выстаўкі "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).
Выстаўкі:
■ **"Шкло, якое гаворыць праўду"** (люстэркі з прыватнай калекцыі С.Л. Пуціліна) — да 11 кастрычніка.
■ **"Крохкія захавальнікі Слова"** (рэдкае рукапіснае і старадрукаванае кнігі з фондаў музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 11 кастрычніка.
■ **"Ажылыя імгненні"** — мастацкія творы Андрэя Крылова — да 11 кастрычніка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ГАРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж"**.
■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Куфэрак: шаноўная пані"** (рэканструкцыя гістарычных стоў пач. XIX — пач. XX стст.) — да 1 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ГАРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

ЦЭНТРАЛЬНАЯ ЧАСТКА ПАЛАЦА ЭКСПАЗІЦЫІ:
■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Чырвоная гасцеўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.
■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).
■ **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ **"Свет прыроды"** (выстаўкі "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).
Выстаўкі:
■ **"Шкло, якое гаворыць праўду"** (люстэркі з прыватнай калекцыі С.Л. Пуціліна) — да 11 кастрычніка.
■ **"Крохкія захавальнікі Слова"** (рэдкае рукапіснае і старадрукаванае кнігі з фондаў музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 11 кастрычніка.
■ **"Ажылыя імгненні"** — мастацкія творы Андрэя Крылова — да 11 кастрычніка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ГАРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж"**.
■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Куфэрак: шаноўная пані"** (рэканструкцыя гістарычных стоў пач. XIX — пач. XX стст.) — да 1 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ГАРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

ЦЭНТРАЛЬНАЯ ЧАСТКА ПАЛАЦА ЭКСПАЗІЦЫІ:
■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Чырвоная гасцеўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.
■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).
■ **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ **"Свет прыроды"** (выстаўкі "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).
Выстаўкі:
■ **"Шкло, якое гаворыць праўду"** (люстэркі з прыватнай калекцыі С.Л. Пуціліна) — да 11 кастрычніка.
■ **"Крохкія захавальнікі Слова"** (рэдкае рукапіснае і старадрукаванае кнігі з фондаў музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 11 кастрычніка.
■ **"Ажылыя імгненні"** — мастацкія творы Андрэя Крылова — да 11 кастрычніка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ГАРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж"**.
■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Куфэрак: шаноўная пані"** (рэканструкцыя гістарычных стоў пач. XIX — пач. XX стст.) — да 1 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫИ ГАРАДА МІНСКА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

ЦЭНТРАЛЬНАЯ ЧАСТКА ПАЛАЦА ЭКСПАЗІЦЫІ:
■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Чырвоная гасцеўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.
■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).
■ **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ **"Свет прыроды"** (выстаўкі "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).
Выстаўкі:
■ **"Шкло, якое гаворыць праўду"** (люстэркі з прыватнай калекцыі С.Л. Пуціліна) — да 11 кастрычніка.
■